

Identification lawsuits for martyrs in Uşak (1931 - 1934)

İlker Bayram¹ 

¹ Bilecik Şeyh Edebali University, Department of Atatürk Principles and Revolutionary History, Türkiye.

ABSTRACT

The Turkish nation rejected the terms imposed by the Treaty of Sèvres following the First Balkan War, the First World War, which led to the collapse of the Ottoman Empire and subsequent struggles. During the National Struggle, which was fought in pursuit of national sovereignty, the Turkish people suffered considerable losses, including a large number of martyrs. Towing to the challenging conditions of the time, the families of these martyrs were often only able to initiate formal recognition processes only years later. Similar to other parts of the former Ottoman territories, the city of Uşak also witnessed many such losses. Archival research in the Uşak Civil Court of First Instance indicates that documentation related to martyrdom identification cases begins in 1931. However, it has been determined that most detailed case files were destroyed over time, and only summary judgment records—referred to as "decision cards"—have survived. An examination of these surviving documents reveals that martyr identification cases were concluded each year between 1931 and 1940. Given the large volume of material, only thirty-six cases were selected for this study—six from 1931, fourteen from 1933, and sixteen from 1934. Nearly half of the individuals recognized as martyrs in these cases were found to have died beyond the current borders of the Republic of Türkiye. In two instances, the exact location of martyrdom could not be determined from the available documents.

KEYWORDS

First World War, First Balkan War, National Struggle, martyrdom, Turkish military history.

Introduction

Despite a period of relative calm during the reign of Sultan Abdülhamid II, from the early 1800s onward, Ottoman territories increasingly turned into a battleground (Bilgin & Kayabaşı, 2022, p. 1635). At the Congress of Vienna in 1815, a policy known as the "Eastern Question" was adopted, which included the long-term aim of expelling the Turks back to their supposed place of origin in Central Asia. Viewed from another perspective, this policy reflects a broader intention to de-Turkify Anatolia.

Before the First World War (WWI) outbreak, the Ottoman Empire had already lost significant portions of its Balkan territories during the Balkan Wars. In these conflicts, the Uşak Reserve Battalion (Redif Taburu) was assigned to secure the railway lines (Karayaman, 2016, pp. 426–427). Additionally, Uşak suffered considerable human loss during the WWI, with 598 soldiers recorded as martyrs¹ (Köstüklü, 2009, p. 9). According to records from the Uşak Recruitment Office, a further 1,512 soldiers died due to causes not officially classified as martyrdom (Köstüklü, 2018, p. 23).

¹ Although the concept of martyr may be perceived differently in different segments of society today, in general, martyrdom refers to Muslims who sacrifice their lives for the sake of Allah, religion, and while protecting their honor, flag, and homeland (Ayaydin, 2024, p. 13).

The Ottoman Empire's involvement in the WWI ended with the signing of the Armistice of Mudros on October 30, 1918. This armistice imposed sweeping restrictions on the Empire, particularly in the military domain, effectively rendering its territories vulnerable to occupation. Consequently, the Mudros Armistice is widely regarded as the event that marked the definitive collapse of the Ottoman state (Tavukçu, 2020, p. 306). While the Empire disintegrated in the aftermath of the war, the Republic of Türkiye emerged from the National Struggle led by Mustafa Kemal Atatürk (Sadak, 1949, p. 449).

Following the armistice, Uşak was among the Western Anatolian towns occupied by Greek forces. The city sustained severe damage during the occupation and in the course of the Greek army's retreat. Systematic acts of arson and destruction carried out by the retreating Greek forces inflicted profound harm on the region's economic infrastructure and social fabric. This highlights the extensive toll the occupation took on the local population (Bilgin & Yetik, 2018, p. 641). In an effort to organize resistance, a local congress was convened in Uşak (Tutsak, 1995, p. 294), and a militia known as the Uşak Assault Battalion (Uşak Hücum Taburu) was formed before the occupation in an attempt to forestall it (Köstüklü, 2023, p. 54). Furthermore, Uşak served as one of the regional hubs utilized by the Greek army during its occupation of Western Anatolia after Mudros (Ayaydın, 2024, p. 105). These factors combined to make Uşak one of the towns that suffered the heaviest losses during the period.

The people of Uşak experienced both material and emotional devastation before, during, and after the occupation. The occupation disrupted the region's economic resources, social structures, and psychological resilience. The magnitude of these effects underscores the far-reaching impact of foreign occupation and its aftermath on the local population.

During the wars, it was significantly more challenging to verify the martyrdom of enlisted men compared to that of officers. For this reason, in the 1930s, many citizens of Uşak initiated legal proceedings to have their fallen relatives officially recognized as martyrs. One of the persistent issues faced by the late Ottoman and early Republican administrations was the inability to document the human cost of the WWI comprehensively. In this context, the Incoming Document Registers (Gelen Evrak Defterleri) maintained by regional recruitment offices have proven invaluable sources (Köstüklü, 2018, p. 20). Through scholarly works based on such archival materials, it is anticipated that historical consciousness and the sense of belonging among the people of the region will be further reinforced (Köstüklü, 2006, p. 205).

However, significant challenges persist in identifying Uşak's martyrs. One of the principal obstacles is the destruction of official buildings—and consequently their archives—during the Greek occupation and the ensuing fires. Much of the city's official documentation was lost in the conflagration.

Nonetheless, the lawsuits filed in the 1930s by the families of martyrs have provided valuable insights into this difficult period. The records examined for this study date back to 1931, the earliest year for which the Uşak Civil Court of First Instance (UAHM) retains surviving judgment summaries. Documents from previous years are absent from the archives. The materials reviewed in this research comprise the court's verdicts issued between 1931 and 1940. In total, 69 martyrdom identification cases were adjudicated during this period. Given the extensive scope of these cases, this article focuses on a representative selection of 36 cases from the years 1931, 1933, and 1934. The remaining 33 cases from the other seven years are intended to be examined in a separate future study. Furthermore, the fact that the decision cards of the UAHM, which is the primary source used in this article, have been evaluated for the first time in an academic study is regarded an important factor that adds originality to the study.

Cases concluded in 1931

In 1931, six separate legal cases were concluded at the UAHM, filed by relatives of Uşak-born soldiers who had participated in either the First Balkan War or WWI and were believed to have died as martyrs. These lawsuits sought official recognition of their martyrdom.

In one such case, F., the wife of B., a resident of Hacı Hasan Neighborhood in Uşak, submitted a petition requesting that her husband be officially recognized as a martyr. Despite the destruction of population registers during the Greek occupation, the court's investigation relied on the testimonies of A., son of İ., born in 1305 (1889), and A., son of H., born in 1306 (1890), both from the village of Sevindikler. Based on their statements, the court concluded that B., born in 1300 (1884), had served in the 8th Infantry Division, 22nd Regiment, 2nd Battalion, 1st Company during the general mobilization and had been killed in action in 1332 (1916/1917)² by a Russian bullet that struck his left chest at Kusura Pass, near Mosul.³

In another case, C. and A., the wives⁴ of M.E.,⁵ son of B. from the Sivaslı subdistrict,⁶ petitioned the court to amend an earlier decision dated April 29, 1930 (Case No: 752/653). The initial ruling had acknowledged M.E.'s martyrdom but lacked a specific date and location, which the military recruitment office considered essential. The petitioners requested that the year 1331 (1915) and the location of Çanakkale⁷ be officially recorded. The court, after reviewing the evidence, determined that M.E., born in 1292 (1876/1877), had served in the 22nd Regiment, 1st Battalion, 1st Company and had died a martyr⁸ at Sığındere in 1331, based on witness testimonies (UAHM, Case No: 305, Verdict No: 122, March 29, 1931).

In a third case, F., the mother of Ş., a resident of Aybey Neighborhood, submitted a petition requesting the recognition of her son's martyrdom. Due to the loss of official military records⁹ from that period, the recruitment office could not confirm his death. However, based on testimonies from S., son of H., born in 1307 (1891), who served in the 6th Corps, 2nd Telegraph Battalion, 6th Company, and İ., son of A., born in 1306 (1890), who served as an orderly to the Battalion doctor, the court concluded that Ş. had died¹⁰ from multiple wounds during a battle with Serbian forces in the winter¹¹ of 1328 (1912), in the Ruzgar Plain¹² between Manastır and Pirlepe, while serving in the 17th Rifle Regiment, 2nd Battalion (UAHM, Case No: 931/655, Verdict No: 258, May 31, 1931).

Another case from Aybey Neighborhood involved a petition filed by Ş., the wife of H., son of K.K., who had served in the 7th Division, 21st Regiment, 3rd Battalion, 1st Company. According to the petition, H. had died on September 28, 1331 (October 11, 1915), during a major engagement at Sığındere¹³, Çanakkale, when struck by shrapnel from an enemy shell. Ş. presented two witnesses: Ş., son of Y., born in 1311 (1895), and H., son of Ö., both from Aybey Neighborhood. However, inconsistencies in their testimonies—one placing H. in the 3rd Battalion, 1st Company, the other in the 3rd Battalion, 3rd Company—led the court to reject the claim due to the

² B. was 32/33 years old when he was martyred.

³ Uşak Civil Court of First Instance (UAHM), Case No: 931/382, Decision No: 3, decision dated 17.01.931. Note: Since the decision dates are given as the last three digits instead of four digits in the Court decision cards, which are the main source examined in the study, the decision dates stated in the footnotes are given as three digits as in the original document.

⁴ Although a man was not allowed to marry more than one woman after 1926, when we look at the transactions regarding marriages before this date, it is understood that this social issue was not ignored (Güneşilmez, 2023, p. 26).

⁵ Although polygamy was prohibited according to the Turkish Civil Code adopted on February 17, 1926, it is understood that polygamy was seen before (Arıkan, 2018, p. 203).

⁶ Today, it is a district of Uşak (Meçik et al., 2013, p. 57).

⁷ 797 martyrs were lost from Uşak in the Gallipoli Battles (<https://canakkalesehitleri.com>).

⁸ It is understood that he was 38/39 years old when he was martyred.

⁹ It is understood that the documents were burned as a result of the Greeks setting fire to official buildings and documents during the Greek occupation of Uşak (Özgiray, 1997, p. 48).

¹⁰ It is understood that he was 20/21 years old when he was martyred.

¹¹ It corresponds to the end of October.

¹² It is where the Ottoman Empire fought against the Serbs in the First Balkan War (Ahbab, 2015, p. 106).

¹³ The place in question is known as Zığındere today (Özdemir, 2023, p. 21).

contradictions and the lack of additional supporting witnesses (UAHM, Case No: 666, Verdict No: 322, June 28, 1931).

In a separate case, M., a resident of Kamer Neighborhood, requested that the court recognize his son M., born in 1308 (1892), as a martyr. According to the petition, M. had graduated from school and joined the Balkan War as a 'küçük zabıt'¹⁴, serving in the 39th Infantry Regiment, 2nd Battalion, 3rd Company near Manastır, where he was reportedly killed in action in October 1328 (1912). Witnesses included İ. Efendi, a 39-year-old from Bürhanfaki Neighborhood (Gençoğlu & Akkaya, 2019, p. 20), and K., a 56-year-old also from Uşak, who testified to having seen M. wounded and dying in a field hospital. However, the response from the General Staff noted that the 5th Corps, not the 4th as the witnesses claimed, was present in the Manastır region at that time. Given the lack of official records—destroyed in the interim—the petition was denied (UAHM, Case No: 967, Verdict No: 557, November 29, 1931).

Finally, a petition was filed by Ş., wife of A., from Aybey Neighborhood. She claimed that her husband had been conscripted during the general mobilization and served in the 16th Division, 125th Regiment, 1st Battalion, 1st Company. He was said to have died a martyr in 1333 (1917) while fighting on the Jerusalem Front. Although there was no official record of his death in the civil registry, witnesses testified that A. had served with them in the same unit and had indeed been killed on the Palestine-Jerusalem Front during that year. Upon inquiry, the Erkân-ı Harbiye Riyaseti¹⁵ confirmed that the unit was active in the specified region at the stated time, and the court ruled in favor of his recognition as a martyr (UAHM, Case No: 538, Verdict No: 636, December 30, 1931).

As evident, four of the six cases adjudicated in 1931 resulted in the official recognition of martyrdom, while two were dismissed. Of the dismissed cases, one concerned a soldier from the Balkan War, and the other from the WWI. Among the six soldiers whose recognition was sought, two had served in the First Balkan War, while the remaining four had participated in the WWI.

Cases concluded in 1933

Fourteen separate cases filed by relatives of Uşak martyrs who performed their military service in the First Balkan War, World War I, the National Struggle and the following years for the determination of martyrdom at the UAHM and concluded in 1933 have been identified.

In the petition submitted to the Court by the son of Martyr S.H. and his daughters F. and H. from Hamidiye Neighborhood, it was requested that their father H. Efendi was conscripted in 330 (1914) and martyred in the battle that took place in Çanakkale Anafartalar Ortaburun Location on August 22, 331 (September 4, 1915), while he was doing his military service in the 2nd Battalion, 2nd Company of the 33rd Regiment of the 2nd Brigade, and that he be recorded in the population as such. As a result of the examination it conducted, the court determined; With the testimonies of the witnesses whose names are mentioned in the minutes, who were doing their military service in the same regiment and battalion, who witnessed M. martyred in the unit affiliated to the 6th Corps, and with the response letter dated 20 Kanunevvel 1332 and numbered 543-51019 from the General Staff Presidency, it was decided that H. was martyred (UAHM, Case No: 933/83, Decision No: 6, 02.02.933).

In the petition submitted to the Court by M.'s wife E. from Bölme Village¹⁶; It was requested that the Court determine that his son M. was martyred in the attack that took place on 11 April 331 (24 April 1915), while he was performing his military service in the 8th Division, 22nd Regiment, 2nd Battalion, 2nd Company, 2nd Squad in Sığındere, Çanakkale, after being drafted immediately

¹⁴ The modern equivalent of Küçük Zabıt is 'non-commissioned officer' (Karakuş, 2023, s. 167).

¹⁵ The current equivalent of the institution in question is the "Turkish General Staff" (Türkmen, 2000, p. 632).

¹⁶ Today, it is a town of Uşak (Onsekiz, 2021, p. 965)

following the declaration of mobilization. As a result of the examination it conducted, the Court determined; In the aforementioned unit affiliated with the 3rd Corps, M. was martyred due to a Mauser bullet hit, and with the testimonies of the witnesses whose names were mentioned in the minutes and the response letter from the General Staff, it was decided that M., born in 1307 (1891)¹⁷, was martyred, that the population record be made accordingly, and that his property be distributed among his heirs (UAHM, Case No: 81, Decision No: 72, 22.03.933).

In the petition submitted to the Court by the wife H., son B. and mother H. of Martyr İ.'s son M. from the Karaağaç Neighborhood¹⁸; İ. It was requested that it be determined that his son M. was martyred in the Balkan War while doing his military service in the 3rd Corps 8th Division 39th Regiment 2nd Battalion 1st Company in the Battle of Yanya in the 'Kanunlarayı'¹⁹ of 328 (Nizamoğlu, 2014, 1-34). With a bullet to his chest in the battle with the Greeks in the Kanlıtepe Location of Bican Castle. As a result of the examination it conducted, the court determined the following; The martyrdoms of H., the son of M., a fifty-year-old shoemaker from the Karaağaç Neighborhood, and H., the son of M., born in 99 (1883) from the same neighborhood, and according to the response letter dated 18 July 932 and numbered 247-50458 from the Presidency of the General Staff: İ. It was decided that his son M. would be a martyr (UAHM, Case No: 933/68, Decision No: 102, 16.04.933).

In the petition submitted by N., wife of S.'s son İ. from Kabaklar Village; it was stated that two hundred liras of bonus were delivered to the Revenue Directorate through the Gendarmerie Command after S.'s son İ. was martyred in a clash that broke out while he was performing his military service in the Gendarmerie Company. In addition, it was requested that the determination of inheritance be made for Martyr İ., his son R. and daughter F. and his father and concubines. As a result of the examination conducted by the court; it was understood through the testimony of the witnesses, the population record and the village certificate that İ. from Kabaklar Village was martyred in a clash with bandits on 27 Kanunevvel 932 and that his inheritance went to his wife N., daughter F. and son R. and that he had no other heirs. According to Articles 439 and 444 of the Civil Code, it was decided that two-eighths of the inheritance would be given to his wife N., three-eighths to his daughter F. and the remaining three-eighths to his son R. (UAHM, Case No: 933/750, Decision No: 116, 24.04.933).

In the petition submitted by F., wife of A., son of K. from Delihıdırlı Village; it was stated that A., son of K., was conscripted during the mobilization. It was requested that the court determine that he was martyred in Çanakkale on February 14, 331 (February 17, 1916), while performing his military service in the 1st Platoon, 3rd Battalion, 3rd Company of the 34th Regiment of the 12th Division. As a result of the examination conducted by the court; In the letter dated 30.04.933 and numbered 65901 sent by the General Staff, in which the martyrdom and opinions of K., son of A. from the Nadirler Neighborhood of Çivril²⁰ and M., son of M. from the Bedirler²¹ Village, who were performing their military service in the same regiment, Battalion and company whose names are mentioned on pages 5, 6, 7 and 8 of the minutes kept on the subject, were asked, it was decided that A., son of M., was martyred by a Mauser bullet while performing his military service in Sittilbahır²² in Çanakkale in the mentioned unit affiliated to the 4th Corps in 331 (UAHM, Case No: 84, Decision No: 143, 17.05.933).

In the petition submitted to the Court by A. son I. from Aybey Neighborhood, it was requested that the court determine that his brother A. son M. was martyred while doing his military service in Çanakkale in 1331 (1915). According to the martyrdom of A., the son of M., and S., the son of M., aged forty-five, from the Karaağaç Neighborhood, who stated that they did their military

¹⁷ It is understood that M. was 23-24 years old when he was martyred.

¹⁸ It is understood that it is the Karaağaç District of Uşak (Deniz, 2016, p. 71).

¹⁹ It is understood that the date in question is between December 1912 and February 1913 (Şengül, 2014, p. 127).

²⁰ Today, it is a district of Denizli (Ceylan and Eskikurt, 2013, p. 123).

²¹ It is a village in the Simav District of Kütahya (<http://simav.gov.tr/koylerimiz>).

²² It is the place known today as Seddülbahır.

service in the same regiment, Battalion and Battalion with Martyr M., the son of A., and the answer of the General Staff War History Council dated April 30, 1933 and numbered 190/50366, it was decided that M., the son of A., was martyred in Çanakkale Sığındere on May 9, 1331, while performing his military service in the 2nd Battalion, 2nd Company, 22nd Regiment, 8th Brigade of the 3rd Corps (UAHM, Case No: 112, Decision No: 172, 07.06.933).

In the petition submitted to the Court by F. Hanım, the wife of Martyr S.²³ from the Kaylı Village of Banaz District; It was requested that the court determine that her husband A. and son S. were martyred in the Kirte Front in Seddülbahir in 1331 while doing their military service in the 2nd Company of the 1st Battalion of the 2nd Regiment of the 8th Division of the 3rd Corps. As a result of the examination it conducted; the court decided that S. was martyred in the Kirte Hill of Çanakkale in 1331 based on the martyrs of S., son of M.A. from Şaban²⁴ Village and H., son of H. from Kaylı Village, was born 309 (1893) who stated that he was doing his military service in the 3rd Company of the above-mentioned Corps, Division, Regiment and Battalion, and the response letter from the General Staff Presidency (UAHM, Case No: 541, Decision No: 224, 12.07.933).

In the petition submitted to the Court by O., the son of D. from the Kamer Neighborhood, it was requested that the court determine that his son M.M. was martyred in the Van Front in 1334 (1918), while performing his military duty in the 2nd Battalion of the 150th Regiment as a Sergeant in the Ankara Sample Battalion, and that his comrades with whom he did military service were martyred. As a result of the examination it conducted, the court determined that; O.'s son M.M. was martyred in the clash between Şam and Maan²⁵ while performing his military duty in the 48th Brigade, 2nd Battalion, 150th Regiment, 2nd Corps Guest Squadron, and that İ., the son of H.A. from the Hacıhıdır²⁶ Neighborhood, who stated that he served in the same unit as M.M., and the martyrdom of H., the son of M. from the Karaağaç District, the martyrdom of M.M. was decided to be a martyr with the response letter from the Civil Registry and Military Service Department and the General Staff Presidency (UAHM, Case No: 417, Decision No: 279, 18.10.933).

In the petition submitted to the Court by Ü., the mother of M. from the Karaağaç District; it was requested that the court determine that her son A. was martyred by Russian artillery fire on the Kotrik Mountain on the Muş Front while performing his military duty in the 3rd Corps 8th Division 8th Regiment Field Cebel Battalion 3rd Company 1st Artillery in the year 1332 during the WWI. As a result of the examination it conducted, the court ruled that; In the aforementioned petition, the martyrdom of A., the son of M. from the Karaağaç Neighborhood, who stated that he had done his military service in the same place, and M., who was forty-eight years old, from the Aybey Neighborhood, was decided that A. had been martyred based on the martyrdom record and the response letter from the General Staff Presidency (UAHM, Case No: 495, Decision No: 278, 18.10.933).

In the petition submitted to the Court by M., son of M. from Akse Village affiliated to Uşak Center; it was requested that the court determine that his son H. was martyred in 1332 on the Revandiz²⁷ Front while performing his military service in the 22nd Battalion, 3rd Company of the 8th Division of the 3rd Corps, 22nd Regiment, and that he was conscripted into the army in the WWI with his friends who had done their military service with him. As a result of the examination it conducted; the court decided that A. was martyred in the battle with the Russians in 1333²⁸ based on the

²³ While the name of the martyr was written as B. in the place indicated as "Defendant" in the decision card of the case, the name of the martyr was stated as S. in the "Content of the Case" section below.

²⁴ It is a village in the Banaz District of Uşak.

²⁵ It is a settlement in Jordan (Karaköse and Abdalamed, 2022, p. 260).

²⁶ It is a settlement in the Salihli District of Manisa (Ceylan, 2012, p. 122).

²⁷ It is a district of Erbil in Iraq (Sakin, 2010, pp. 133-152).

²⁸ While the petition submitted by Martyr H.'s father M. stated the date of martyrdom as 1332, the Court ruled that H. was martyred in 1333.

martyrdoms of Ö., son of H. from Yapağlar²⁹ Village, who stated that he had done his military service in the same place stated in the petition, and A., son of H. from the same village, and the population record and the file from the General Staff Presidency (UAHM, Case No: 207, Decision No: 276, 18.10.933).

In the petition submitted to the Court by S., son of H. from Kudurköl³⁰ Village, it was stated that his father, S.'s son H., was conscripted during the mobilization. It was requested that the court determine that he was martyred on the Mosul Front while performing his military service in the 2nd Battalion 8th Company of the 52nd Regiment of the 8th Division of the 4th Army. As a result of the examination conducted by the court; According to the martyrdom of H., son of M. from Karacahisar³¹ Village and M., son of H. from Kudurköl Village, who stated that they did their military service in the same company, and the answers given by the civil registry office and the military branch on the subject, it was decided that H., son of S., was martyred by a cannonball that hit him in the war with the Russians while he was doing his military service in the 6th Company³² of the 22nd Regiment, 2nd Battalion of the 8th Division, 4th Army on the Mosul-Revandiz Front in 333 (UAHM, Case No: 153, Decision No: 284, 22.10.933).

In the petition submitted to the Court by R. Hanım, wife of A. from Kaylı³³ Village; It was requested that the court determine that her husband Y. and son A. were martyred by a bomb thrown by the enemy at the guard post on the fifth of March 332 in the Felahiye Front in Iraq while performing their military service in the 18th Corps 52nd Division 40th Regiment 2nd Battalion 1st Company during the WWI. As a result of the examination it conducted; the court decided that A. was martyred while performing his military service in the 7th Company of the above-mentioned Corps, Division, Regiment and Battalion, based on the martyrdoms of the persons whose names were stated in the minutes, the information obtained from the population and the Presidency of the General Staff (UAHM, Case No: 779, Decision No: 304, 15.11.933).

In the petition submitted to the Court by A., wife A. from Bolvadin Neighborhood, from Aybey Neighborhood; Since it was learned from her friends with whom she had done her military service that A., who was born in 1320 and was doing her military service in Diyarbekir in the 1st Company of the 7th Corps Construction Battalion, died in the Diyarbekir Hospital on 28 April 1928, it was requested that the situation be determined by the court and that the population record be changed accordingly. As a result of the examination it conducted, the court understood from the testimonies of the witnesses whose names were written in the minutes that A. died in the Diyarbekir Hospital while doing her military service in the 11th Company³⁴ of the 3rd Battalion, 63rd Regiment, 17th Division of the 7th Corps. In addition, it was seen from the population record of A. from the Armutlu Village of Çay Neighborhood of Bolvadin District, who passed away, that he married A. Hanım from Aybey Neighborhood in 1926. It was decided to correct³⁵ the population record accordingly (UAHM, Case No: 800, Decision No: 325, 19.11.933).

In the petition submitted to the Court by A., the son of H. from Sabah Neighborhood; it was requested that the court determine that since his brother İ. was missing in the Great War³⁶ in 332, his property was inherited by his father H., since his father was also martyred by the Greeks

²⁹ The current name of the village in the center of Uşak is Yapağlar (Acar, 2018, p. 166).

³⁰ The current name of the village, which is affiliated to the central district of Uşak, is Yeşildere (<https://www.usakport.com/usaktaki-koylerin-eski-isimlerini-biliyor-musunuz>).

³¹ It is a village connected to the center of Uşak.

³² As can be seen, although the names of the company in which the martyr served, as stated in the petition, are different from the company names stated in the decision, there was no problem in deciding on martyrdom due to the data obtained. It has been observed that similar decisions were made in other cases.

³³ It is a village in the Banaz District of Uşak (Koçer, 2019, p. 65).

³⁴ In the petition submitted to the court by A.'s wife A., it was stated that her husband A. was doing his military service in the 1st Company, while in the decision given by the Court, it was stated that A. was in the 11th Company. From here, it is seen that the number 1 was written by mistake in the decision given by the Court. Because in the petition submitted to the Court by A.'s wife A., it was written as "First Company" and not with a number.

³⁵ Although A. died while performing his military service, it was seen that there was no decision regarding A.'s martyrdom.

³⁶ It is understood that the WWI is mentioned (Köksal, 2020, pp. 1396-1422).

on September 1, 1338 (1922)³⁷, the inheritance from his father was inherited by his mother A. and him, since his mother A. also passed away in 932, the entire inheritance was inherited by him. As a result of the examination it conducted, the court determined; Since the testimonies of the witnesses whose names are stated in the minutes, the certificate received from the place where he is located and the information obtained from the population record and the information provided by İ. in his petition were understood to be correct, it was decided that the entire inheritance of Martyr A. be transferred to his brother İ. in accordance with Article 439 of the Civil Code (UAHM, Case No: 848, Decision No: 358, 07.12.933).

As can be seen, out of the fourteen cases concluded in 1933, a martyrdom decision was given in all ten cases where a martyrdom determination was requested. It was understood that ten of the cases were for the martyrdom determinations that took place in the clashes of the WWI, five of them took place on the Çanakkale Front, three on the Iraq Front, and two in Eastern Anatolia. It was seen that one case was opened to determine the martyrdom that took place in Yanya³⁸ in the Balkan War. It was also determined that one case was related to the martyrdom that took place during the Great Offensive of the National Struggle. It was understood that a total of three cases were opened for the determination of the inheritance of the salary that was granted as a result of loss or death while performing military service in different years. It has been determined that one of the three cases in question was filed by the relatives of a man who had been missing during the WWI in 1916/1917, another by a man who fell ill while doing his military service in Diyarbakır in 1928 and died³⁹ in hospital. The last one was filed by the relatives of a man who died as a result of a clash with bandits while serving in the gendarmerie unit in 1932.

Cases concluded in 1934

Sixteen separate cases filed by relatives of martyrs from Uşak who fought in WWI were identified and concluded in 1934.

In the petition submitted to the UAHM by M.'s wife A. from the Karaağaç Neighborhood of Uşak, she stated that she had been widowed because her husband was martyred in the military, she was listed as "widow" in the old and new population registers, her salary was cut because the neighborhood headman had erroneously listed her as married when she was allocated a salary for herself and her daughter H., and since she could not engage in any work due to the amputation of one of her legs, she requested that the court confirm her widow status so that her salary could be reinstated. As a result of the examination it conducted; The plaintiff A.'s husband M., born in 1308, was martyred⁴⁰ while performing military service on 16.12.331 (29.11.1915) and it was later determined that he did not join his husband, so the plaintiff's request was accepted (UAHM, Case No: 37, Decision No: 13, 04.02.934).

In the petition submitted to the Court by M.E.'s wife C., from Sivaslı District; her husband, H. requested that the Court determine that her son M.E. was martyred in Çanakkale Sığindere in 1331 while doing his military service in the 2nd Company of the 22nd Regiment, 1st Battalion of the 8th Brigade of the 3rd Corps during WWI. As a result of the examination it conducted, the Court determined; M.E. was martyred by a shrapnel bullet in the mentioned year while doing his military service in the mentioned unit, and his son M., who are forty-five years old, from Hacimsultan⁴¹ Village and A.'s son H. from Cinoğlan⁴² Village, who stated that he was doing his military service in the same battalion, testified. It was learned from the treasury that the martyr's wife C. did not receive the salary given for the martyr's relative. In addition, since it was understood from the document numbered 51294 dated 14th of Kanunsani 1933 and issued by

³⁷ It is understood that the incident took place during the Great Offensive, when the Greeks were passing through Uşak while retreating towards the Aegean Sea.

³⁸ It is a city located on the Albanian border within the borders of today's Greece (Nizamoğlu, 2013, p. 197).

³⁹ It is understood that A. was 23/24 years old when he died.

⁴⁰ It is understood that he was martyred at the age of approximately 23.

⁴¹ Today, it is the Hacım Village of the Sivaslı District of Uşak.

⁴² Today, it is the Cinoğlu Village of the Sivaslı District of Uşak.

the General Staff Presidency that the unit to which the martyr was affiliated participated in the war in the mentioned place on the mentioned date, it was decided that M.E., was martyred in Siğindere in 1331 (UAHM, Case No: 77, Decision No: 67, 05.03.934).

In the petition submitted to the Court by S.'s wife H. from Aybey Neighborhood; It was requested that the Court decide that her husband S. was a martyr during the mobilization. As a result of the examination conducted by the Court; it was understood that S. was martyred after being wounded in the left side and killed during the bayonet fight that took place against the Russians and Armenians on the right side of the town of Randaviz between Van and Bitlis in the autumn of 332, while performing his military service in the 3rd Corps 8th Division 22nd Regiment 1st Battalion 3rd Company, while performing his military service with his regiment on the battlefield of Revandiz and Palye Front. Since the information that the military unit mentioned by the above-mentioned persons participated in the Battles of the Revandiz and Palye Fronts from 9 May 332 to 28 March 333 was verified by the response numbered 741-51165 of the General Staff's War History Council dated 11.02.933, it was decided that the plaintiff's husband M. and his son S. were martyred (UAHM, Case No: 208, Decision No: 72, 10.03.934).

In the petition submitted to the Court by A.'s wife F. from Akse Village, it was stated that her husband was conscripted during the Great War, and it was requested that the court determine that he was martyred in 331 while performing his military service. As a result of the examination conducted by the Court; Ş., son of M., M., son of K.H. and A., son of H.M., who also from Akse Village stated that he did his military service in the same unit, stated and testified that F. was martyred by a Mauser bullet on Çanakkale Gırte Hill⁴³ while performing his military service in 331 in the 3rd Corps 8th Brigade 22nd Regiment 2nd Battalion 3rd Company 3rd Platoon 3rd Squad. It was understood from the information dated 14.12.933 and numbered 847-51292 from the General Staff that the unit in question participated in the battles in and around Gırte on the specified date. It was also determined that the plaintiff did not receive a martyr's pension from the treasury. As a result of these, the Court ruled that H.M.'s son A. was martyred on Çanakkale Gırte Hill in 331 (UAHM, Case No: 95, Decision No: 98, 17.03.934).

In the petition submitted to the Court by Martyr H.'s wife Ü. from Akse Village; It was requested that the court decide that the husband was a martyr since it would be proven with the documents to be received from the population registry and the military branch and the testimonies of the witnesses that his husband was martyred while performing his military service in the 2nd Battalion 4th Company of the 22nd Regiment of the 8th Division of the 3rd Corps in 1331 in Kırte, Çanakkale. As a result of the trial it conducted, the court determined that it was written in the minutes that the husband of the plaintiff, H., his son H., was wounded by a bomb dropped from an airplane in Siğindere, Çanakkale while performing his military service in the aforementioned place and military unit in 1331 and died on the ferry while being transferred to Istanbul for treatment; in addition, the martyrdoms of H.'s son M., born in 302 (1886)⁴⁴ from the same village, and H.'s son M., aged fifty-seven, who stated that they served in the same unit, were seen. In addition, since it was understood from the response from the treasury that the plaintiff did not receive a martyr's salary and from the document dated 7 Kanunsani 934 and numbered 898-51372 from the General Staff, H.'s son H. was decided to be a martyr (UAHM, Case No: 300, Decision No: 126, 22.03.934).

In the petition submitted to the Court by H.'s wife F. from Samatlar Village, it was requested that it be determined that her husband H. was martyred while performing his military service in 331. As a result of the reasoning, the court ruled; Based on the testimony of M.'s son M., aged forty-five, and M.'s son H., aged fifty-three, from the same village who stated that they were from the same military unit as Martyr H., as well as the responses from the civil registry office, the treasury department and the General Staff Presidency, it was decided that the plaintiff's

⁴³ The place in question is known today as Alçıtepe Village of Eceabat District (Akalin, 2015, p. 1465).

⁴⁴ It is understood that he was forty-seven/fifty-eight years old when the case was decided, and twenty-eight/twenty-nine years old when the incident took place.

husband H. was an infantry soldier in the 3rd Corps, 8th Division, 2nd Regiment, 2nd Battalion, 4th Company in 330, fought in Siğindere in 331, then went to Mosul and was martyred in the battle that took place in Revandiz in 332 after being wounded by a Mauser bullet (UAHM, Case No: 314, Decision No: 128, 24.03.934).

In the petition submitted to the Court by Martyr İ.'s son H. from Akse Village; It was requested that the Court determine that his father İ. was martyred in the war that took place in Revandiz in June 333, while he was doing his military service in the 2nd Battalion 3rd Company 1st Platoon of the 8th Brigade 22nd Regiment of the 3rd Corps. As a result of the trial, H.'s son A. from Yapağlar Village, who stated that they did their military service in the same unit with İ., and H.'s son Ö., who is forty-six years old, from the same village, stated that they saw İ. being martyred by a cannonball in the year mentioned in the petition, on the ground and while they were doing their duty together, at the beginning of August, and the supporting opinions were found in the documents from the civil registry office, the military branch and the General Staff Presidency, and İ. was ruled to be a martyr (UAHM, Case No: 406, Decision No: 207, 21.04.934).

In the petition submitted to the Court by M.'s wife C. Hanım from the Aybey Neighborhood; it was stated that her husband M. was drafted into the army during the Great War and it was requested that the Court determine that he was martyred by a cannonball on the Gaze Front in 331 while doing his military service in the 2nd Battalion 4th Company of the 8th Division of the 8th Artillery Regiment of the 2nd Corps. As a result of the examination it conducted, the Court determined that the identities of the martyr M., whose names were written in the minutes, and who declared that they had done their military service together with the martyr, İ., who was twenty-six years old and from the same neighborhood. Since it was understood that her son K. and fifty-two-year-old son S. of H. were martyred and that her son M., who was with the 3rd Corps, was martyred in the winter of the year specified in the petition, in the aforementioned place, when a piece of shrapnel hit his chest while fighting against the British, C. decided that her husband M. was martyred (UAHM, Case No: 302, Decision No: 292, 30.05.934).

In the petition submitted to the Court by M.A.'s wife E. from Sarayaltı Street in the Konakardı District; it was stated that her husband A.'s son O. was conscripted into the army during the mobilization and that he was seriously injured on the Revandiz Front in the Mosul Province while doing his military service in the 2nd Battalion of the 22nd Regiment of the 8th Division of the 3rd Corps and became a martyr while being treated in the Revandiz Hospital, and requested that he be given a pension, as is done for the relatives of martyrs in this situation. As a result of the examination it conducted, the court ruled that; The court rejected the plaintiff's request for salary allocation, stating that it was beyond its authority since it was understood from the response given by the civil registry that the plaintiff's husband, O., born in 1298 (1882), died of 'zatılcelp'⁴⁵ in Revandiz on September 21, 334 (1918), and that it was a decision to be made by the Ministry of National Defense, and that it was outside its authority (UAHM, Case No: 438, Decision No: 302, 03.06.934).

In the petition submitted to the Court by the father of Martyr A. from Düzlüce Village of Banaz District; he stated that he could not receive the salary allocated to him from his martyr son because he could not come to the central district due to his illness. He requested that the salaries he could not receive be given to him. In the report dated 28.08.933 given as a result of the examination of the Uşak government physician, it was stated that the plaintiff was old, had vision impairment in his left eye, rheumatism in his knees, and arteriosclerosis. It was stated that he had a heart attack and was so ill that he had to lie in bed. In addition, the report dated 23.06.931 given by the village council of elders confirmed the information stated in the report, the response given by the civil registry office regarding the issue stated that the defendant was Martyr A.'s father and the witnesses stated in the minutes also testified on this matter.

⁴⁵ The disease in question is pleurisy, which is a disease in which fluid accumulates in the lung membrane (Özlü, 2014, p. 109).

Thereupon, the Court ruled that A. should receive the salaries accumulated from 926 to 933 (UAHM, Case No: 688, Decision No: 342, 20.06.934).

In the petition submitted to the Court by Ş., the wife of Martyr K. from Aybey Neighborhood; it was stated that her husband K. was martyred in a counter-attack attack in Kirte village on May 22, 331 (June 4, 1915) while he was doing his military service in the 1st Battalion 2nd Company 2nd Platoon of the 22nd Regiment of the 8th Brigade. The Court requested that the Court allocate a salary to her due to the decision made by the Court on 08.02.934 with the Docket Number 76. The Attorney H. R. Bey, who was at the Court representing the Ministry of National Defense, stated that the plaintiff should directly apply to the Ministry of National Defense for the allocation of salary and that the Court did not have jurisdiction in this matter and therefore requested that the case be dismissed. The Court stated that as a result of the examination it conducted, it was decided that her husband K. was a martyr as a result of the documents shown by the plaintiff, that there was no need to hear another case regarding the issue, and that it did not have jurisdiction regarding the allocation of salary. In addition, since those who think that their rights have been damaged regarding the issue should apply to the Council of State in accordance with Article 19, paragraph A of the Council of State Law, it ruled to reject the request of the plaintiff Ş. in accordance with Article 27 of the Code of Civil Procedure (UAHM, Case Number: 735, Decision Number: 504, 21.10.934).

In the petition submitted to the Court by the mother of Martyr A. from Karaağaç Neighborhood, G.; it was stated that the court ruled on 18.10.933 with the number 495, that her son Martyr A. was martyred by a cannonball fired by the Russians on Kotrik Mountain on the Muş Front while performing his military service in the 3rd Corps 8th Brigade 8th Regiment 3rd Battalion 1st Company in the Artillery Field in 332. For this reason, the plaintiff applied to the Court once again to be granted a salary. Thereupon, the Attorney General H. R. Bey, who attended the Court on behalf of the Ministry of National Defense, requested that the plaintiff apply to the authority related to the salary allocation since the Court did not have jurisdiction over this matter and for this reason, the case be dismissed. As a result of the examination conducted by the Court; The court stated that as a result of the documents presented by the plaintiff, it was decided that her husband K. was a martyr, that there was no need to hear another case regarding the issue, and that it had no authority regarding the salary allocation. In addition, since those who thought that their rights were damaged in this matter were required to apply to the Council of State in accordance with Article 19, paragraph A of the Council of State Law, it ruled to reject the request of the plaintiff G. in accordance with Article 27 of the Code of Civil Procedure (UAHM, Case No: 736, Decision No: 507, 21.10.934).

In the petition submitted to the Court by M., the son of Martyr O. from Kureş Village; it was requested that the court determine that his father M.'s son Martyr O. was martyred in the battle with the Yezidis in the spring of 334 on Zencere Mountain near the Mosul Province while performing his military service in the 22nd Regiment, 2nd Battalion, 1st Company of the 8th Division during the WWI, since this would be proven by the martyrs' testimonies of the people who served in the same military unit. As a result of the examination conducted by the court; one of the witnesses presented by the plaintiff, H., the son of İ., aged fifty, from the same village, stated that he served in the same place as Martyr O., that he was fighting with the aforementioned people at the aforementioned place and time while O. was doing his military service in the 6th Company. He was in the 7th Company, and that O. was shot with a bullet and that he later saw O. dead. The other witness, M., the son of A., born in 1993 and also from the same village, gave a statement along the same lines. In addition, the information stated in the petition was proven correct with the document numbered 211-50381 and dated 14.06.934 from the General Staff. In addition, in the response given by the Civil Registry Office on the subject, it was stated that the heirs of the martyr were his wife Z. and his son, the plaintiff M. In the response letter given by the Ministry of Finance, since it was determined that his heirs did not

receive a salary for martyrdom, it was decided that O., son of M. from Kureş Village, was martyred (UAHM, Case No: 298, Decision No: 519, 28.10.934).

In the petition submitted to the Court by K., son of G. from Aybey Neighborhood; it was requested that the Court determine, based on witness testimonies that his father G., originally from Gazi Kemal Neighborhood of Gediz, was martyred in the battle against the British at the end of September 1333 while he was a machinist in a flour factory in Tikrit under the command of the 18th Corps in the Mosul Province during the WWI. In the court held; the witness, M. son İ., born in 1292, from the same neighborhood; joined the army as a mobile gendarmerie in 1330 during WWI, served in various locations, and that both the plaintiff and that he knew his father, that after serving on different fronts he came to Tikrit, that he met with G. there, that he saw G. being martyred in the war with the British at the end of 333, but that they could not bury G. because of the violence of the war and that they retreated. The other witness, O.'s son H., forty years old, stated that he was from Muhipler Village in Gediz, that they were sent to Tikrit together with the father of the plaintiff, and that he saw G. lying on the ground as a martyr in the war with the British. In addition, the information in the claim and the information in the statements of the witnesses were confirmed with the document dated 31.05.934 and numbered 194-50357 from the Presidency of the General Staff. In addition, since it was understood from the response letter from the treasury that the plaintiff did not receive a martyrdom pension, it was decided that K.'s father G. was martyred (UAHM, Case No: 80, Decision No: 566, 29.11.934).

Martyr M.'s wife A. from Bozkuş Village stated in her petition to the Court that her husband was drafted into the army during the Great War. She stated that she had applied for a salary to be allocated to her in 1927, as in similar cases, because he was martyred on the Revandiz Front while performing his military service in the 22nd Regiment 2nd Battalion 1st Company, but she could not follow up on the outcome. Among the witnesses mentioned by the plaintiff A., H.'s son H., aged forty-two, from Akse Village, stated that the plaintiff's husband Y.'s son M. were sent to Bandırma, and that there M. was assigned to the 3rd Corps, 8th Brigade, 22nd Regiment, 2nd Battalion, 1st Company, and 2nd Platoon. He was assigned to the 3rd Company. After staying in Bandırma for six months, they were sent to Tekirdağ, and then they went to Lüleburgaz and Çanakkale Zığindere, and then they went to Çimentepe and fought for three months, and then they went to Kırklareli in 331. After spending six months there, they went to Istanbul and from Haydarpasa, they were sent by train first to Pozantı, and then to Aleppo, Mardin and Mosul, and that M. was with him during this time. He stated that from here they passed through Erbil and reached the town of Revandiz, and that M. was martyred by a bomb in a battle with the Russians and Armenians in Revandiz in 333. The other witness, M., the son of Ö., thirty-nine years old from Bozkuş Village, stated in his statement that he was born in 311 and was sent to Bursa in 331, that they went from Mudanya to Derince in 332, that they went by train to Pozantı, and from there they went on foot to Adana, and then on foot to Islahiye, and from Islahiye they went by train to Resülayn, and from there they reached Erbil via Mosul. Then, they were given command of the 22nd Regiment. He stated that afterwards, the plaintiff's husband M. and he were together in the same regiment and battalion, he was assigned to the 5th Company, after staying in Erbil for 1.5 months, he saw an attack on the enemy in the vineyards near Revandiz, and that M. was martyred by a bomb while fighting with the Russians and Armenians. With this information obtained from the witnesses, together with the document numbered 273-50469 dated 12.07.934 from the General Staff, it was confirmed that the mentioned Battalion participated in the war in Revandiz in 333, and from the response numbered 1695 dated 14.10.934 of the Revenue Directorate, it was understood that the plaintiff did not receive a martyr's salary, so it was decided that M. was martyred (UAHM, Case No: 272, Decision No: 635, 29.11.934).

In his petition to the Court, O., son of İ., from Sarayaltı Street in the Aybey Neighborhood, stated that as a result of his mother's previous application to the Court, it was determined by the Court with the testimonies of the witnesses that his father was martyred in the WWI in Toprakhisar in Romania while under the command of the 3rd Battalion 3rd Company of the 59th Regiment of

the 26th Division of the 6th Army, that the document received from the Court was given to the military branch for the necessary procedures to be carried out, but when the document was somehow lost, he re-applied to the Court regarding the issue and stated that he learned that a copy of the decision document was in the population registry, and that his request was to be granted a martyrdom pension. The Ministry of National Defense intervened in the case and requested that the case be dismissed because the Court did not have jurisdiction over the issue of granting a pension. As a result of the examination conducted by the Court, the following; Although it was determined with the decision numbered 615 dated 01.12.929 that the father of the plaintiff, İ., was martyred, the court decided to reject the case because they were not authorized to grant a salary (UAHM, Case No: 877, Decision No: 602, 13.12.934).

As can be seen here, since there are many cases filed from Aybey Neighborhood and Akse Village, which was among the cases concluded in the same year, it can be concluded that both many martyrs were given from the same villages and the relatives of martyrs in the same village influenced each other in filing lawsuits. In addition, it was understood that all of the cases concluded in 1934 were related to the clashes in the WWI and that a martyrdom decision was given in ten of the sixteen cases identified. Of the martyrs identified, it was seen that two of them were martyred while fighting against the Russians and Armenians in Zığındere, Çanakkale, Kirtetepe, Çanakkale, one in the vicinity of the town of Randaviz between Van and Bitlis, three of them were martyred while fighting against the Russians and Armenians in Mosul-Revandiz, one against the British in Gaza, Palestine, one against the Yazidis in Zencere Mountain in Mosul, and one against the British in Tikrit, Iraq. It was seen that in one of the remaining six cases, while the woman whose husband was a martyr was receiving a salary for her husband, it was stated by the muhtar that it had reached the husband by mistake in the records, and that the salary that had been cut off was re-allocated; in one, it was decided that the salary that had been granted to her by her martyr's son but that she had not received because she could not go to the market due to her illness would be given to her; in one, her husband's salary request was rejected because he died of illness in Revandiz; and in three, the Ministry of National Defense intervened and despite being a martyr, his salary request was rejected due to lack of authority.

Conclusions

The Ottoman State, which had existed for nearly six hundred years in Turkish history, was unable to continue its existence after the WWI. The State of Türkiye was established after the collapse of the Ottoman State. It was inevitable that a large number of martyrs and veterans would be lost due to the chain of wars that took place for the existence of the new state. In this study, thirty-six lawsuits filed with the UAHM by relatives and concluded in 1931, 1933 and 1934 for the determination of the martyrs who died from Uşak, which was occupied after the Armistice of Mudros, were examined. It was seen that thirty of the thirty-six losses occurred during the WWI, three during the First Balkan War, and one during the National Struggle. It was determined that one of the losses in the following years occurred in 1928 as a result of illness, and one during a clash with bandits in 1932.

It was observed that sixteen of the thirty-six people who were the subject of the lawsuits were martyred while fighting within the borders of the Republic of Türkiye today, while sixteen were martyred while fighting outside the borders. The places where the remaining two were martyred were not specified. It was understood that the highest number of losses occurred during the Battles of Çanakkale, with twelve martyrs. The number of martyrs here constitutes one-third of the total number of martyrs in the examined period. Approximately 797 martyrs were given from Uşak in the Battles of Çanakkale alone. The number of military losses from Uşak in the Great War was 2,110 people. When the military losses from Uşak on the Çanakkale Front were evaluated, it was determined that the rate of Uşak's total losses in World War I was approximately one-third. As can be understood from this, we had many martyrs and casualties during the Battles of Çanakkale. It has been determined that out of the sixteen Uşak residents

who were martyred outside the current country borders, ten lost their lives on the Iraqi Front, four in the Balkans and two in Palestine. Another finding is that almost half of the martyrs in the examined period lost their lives outside our current borders. When the demographic structure of Northern Iraq was examined until it was invaded by the United States of America (US) in 2003, it was seen that the Turkish population was high in the region. However, due to the undesirability of Türkiye's influence in the region in terms of strategic importance and underground resources, it has been determined that the demographic structure of Northern Iraq was changed to the detriment of the Turks with the US intervention. In light of these data, due to the examination carried out in a limited time, it stands out as a remarkable finding that ten out of the thirty-six martyrs given from Uşak alone were martyred in Northern Iraq. In addition, it is also considered a noteworthy issue that there are two martyrs from Uşak in the Palestinian territories, where tens of thousands of innocent civilians, mostly women and children, are being massacred before the eyes of the whole world. Of the thirty-six cases examined, it was determined that the Ministry of National Defense of the period intervened only in three cases concluded as of October 1934. It is understood that the intervention of the Ministry in question was not related to the granting of martyrdom status to the person in question, but to the process of granting a salary to the person who was granted martyrdom status. The Ministry defends the view that the authority to decide on granting a salary is the Ministry, not the Court. It requests that the relatives of the martyrs who are plaintiffs apply to the relevant authorities within the Ministry for the granting of a martyrdom salary. However, in similar cases seen before, it was observed that decisions to grant a salary to those who were determined to be martyrs by the Court were implemented. In all three cases in which the Ministry intervened, it was observed that the Court had no jurisdiction to grant a salary to a relative of a martyr, in accordance with the request of the Ministry. Zekai Apaydın, who was the Minister of National Defense during the period in which the research was conducted, fought voluntarily on the Adana Front against the French and Armenian forces in the National Struggle, served as an Adana Deputy in the First Grand National Assembly of Türkiye that led the National Struggle, was among the delegates representing Ankara at the London Conference held after the First Battle of İnönü, and was an advisor at the Lausanne Conference held after the National Struggle. For this reason, the reason why the Ministry of National Defense intervened in the lawsuits filed in Uşak in 1934 for granting a salary due to martyrdom was not because Apaydın did not attach importance to the events during the foundation phase of the country or the National Struggle. It is seen that some of the records in state buildings were also burned due to the burning of Uşak during the Greek occupation. Therefore, when the difficulties experienced in obtaining the necessary documents in cases filed for determining the status of martyrdom or to grant a salary are considered, it is concluded that the Ministry aims to prevent unjust demands in cases brought to the courts. In addition, considering the difficulties experienced in the process where the country was established after serious difficulties and was trying to strengthen its own economy and political structure, it is understood that the additional burden created by financial aid provided to undeserving individuals is undesirable. In addition, the fact that the Ministry of National Defense has made a martyrdom decision in three of the six cases it has intervened in since October 1934 shows that there is no question that the Ministry wants a martyrdom decision to be given. In addition, it is evaluated that individuals living in Türkiye in the 1930s filed such cases to find some financial relief due to the economic difficulties they were experiencing.

The fact that the decision cards of the UAHM, which are the main source used in this article, have not been addressed in any previous study is considered an important element that adds originality to the study. As a result of this study, it has been understood that many details in the history of the foundation of the Republic of Türkiye that have not yet been considered and examined. In this direction, the sons of the homeland who were lost in other cities of Anatolia occupied after Mondros, in the First Balkan War, the WWI and the National Struggle can be identified. It is anticipated that such studies will make important contributions to the subjects of Turkish military history, Turkish political history and Turkish social history.

Author contribution rates

The 1st Author contributed to the study at a rate of 100%.

Conflict of interest declaration

The article "Identification Lawsuits for Martyrs in Uşak (1931–1934)" has no financial conflict of interest with any institution, organization or person.

References

- Acar, T. (2018). Uşak merkez köylerinde yer alan çeşmelerin tipolojisi üzerine bir değerlendirme, *Sanat Tarihi Dergisi*, 27(1), 163-179. <https://doi.org/10.29135/std.357767>
- Ahbab, Y. (2015). Kuzey Makedonya 1912: savaş, katliam ve soykırım, *Turkish Journal of History*, 62, 91-126.
- Akalın, D. (2015). Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale Savaşı, *Belgi Dergisi*, 10, 1461-1466.
- Arıkan, M. (2018). 1926 tarihli Medeni Kanun'un kabulünden sonra çokeşli ailelerde görülen bazı hukuki problemler (Rize örneği), *DTCF Dergisi*, 58(1), 203-231.
- Ayaydın, D. (2024). *Şehitler Birinci Dünya Savaşı'nın ve Millî Mücadele'nin kayıpları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Bilgin, T. ve Kayabaşı, M. (2022). Milli Mücadele kahramanlarından Albay Çolak İbrahim Bey, *Vakanüvis - Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7(Özel Sayı: Dr. Mahmut Kırkpınar'a Armağan), 1633-1687. <https://doi.org/10.24186/vakanuvis.1212535>
- Bilgin, T. ve Yetik, Ü. (2018). II. İnönü Muharebesi sırasında İnegöl ve çevresinde yaşanan Yunan tahribatı, *Tarih Okulu Dergisi*, 37(2), 638-655. <https://doi.org/10.14225/JOH1493>
- Ceylan, M. A. (2012). Gediz havzasında tarihi köprüler ve fonksiyonel özellikleri, *Eastern Geographical Review*, 16(25), s. 103-132.
- Ceylan, M. A. ve Eskikurt, A. (2013). Küfi Çayı Boğazı'nın doğal ve tarihî coğrafyası (Çivril/Denizli), *Marmara Geographical Review*, 3, 123-152.
- Çakır, İ. E. (2010). Uşak Kazası (1676 tarihli avarız defterine göre), *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 28, 27-47. https://doi.org/10.1501/OTAM_00000000554
- Deniz, M. (2016). Kayaagıl Köyünde (Uşak) turizmin etkileri üzerine yerel halkın turizm algısı, *Turkish Studies*, 11(18), 57-78. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9993>
- Gençoğlu, M. ve Akkaya, K. (2019). Uşak şehir merkezinin nüfus yapısı (1831-1842), *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tarih Dergisi*, 2 (2) , s. 6-24.
- Güneşilmez, Ö. F. (2023). Mecelleden Türk Medeni Kanunu'na çok eşlilik tartışmaları, *Atatürk Dergisi*, 12(1), 25-30. <https://doi.org/10.5152/JA.2023.23055>
- Karaköse, H. ve Abdalamed, D. A. (2022). Hicaz demiryolu hedefleri ve finansmanı (1900-1918), *Sosyal Bilimler Dergisi*, 61, 251-262. <https://doi.org/10.29228/SOBIDER.66457>
- Karakuş, S. E. (2023). Türk ordusunda ast kademe komuta ihtiyacı: Küçük zabıtlıktan astsubaylığa, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, "Yeni" Savaşlar ve "Yeni" Ordular Özel Sayısı, 167-190. <https://doi.org/10.17752/guvenlikstrjtj.1394935>
- Karayaman, M. (2016). Uşak Redif Taburu ve yaptığı hizmetler, *Tarih Okulu Dergisi*, 9(28), 426,427. <https://doi.org/10.14225/JOH974>
- Koçer, S. E. (2019). Karahallı'da ahşap tavanlı bir cami: Kavaklı Köyü Cami, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 60, 58-67.
- Köksal, Ü. (2020). Büyük Harp'ten Milli Mücadele'ye basında kadın ve kadınlık tartışmaları, *Journal of History and Future*, 6(4), 1396-1422. <https://doi.org/10.21551/jhf.832630>
- Köstüklü, N. (2006). *Balkan Savaşları'ndan Milli Mücadele'ye "şehitler üzerine yapılacak bilimsel araştırmalarda" metot ve kaynak meselesine dair bazı düşünceler*, Dokuzuncu Askeri Tarih Semineri Bildirileri II, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, 205-219.

- Köstüklü, N. (2009). *Millî Mücadele'de Manisa Uşak Afyonkarahisar Konya hattı*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Köstüklü, N. (2018). Birinci Dünya Savaşı asker zayıflarının tespitinde henüz bilinmeyen önemli bir kaynak: Ahz-ı Asker Kalem Riyasetleri Şifre-i Mevrude Defterleri, *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 13(26), 19-29.
- Köstüklü, N. (2023). *Millî Mücadele'nin yerel tarihi 1918-1923 (Cilt: 2): Denizli-Isparta-Burdur-Antalya-Muğla*. M. Göleç vd. (Ed.), *Millî Mücadele Döneminde Denizli* (ss. 1-78). Türkiye Bilimler Akademisi.
- Malay, T. (2006). Yerel bir tarihi kaynak olarak Diyarbakir Vilayet Gazetesi ve Ermeniler, *Journal of the Faculty of Divinity of Ankara University*, 47(1), 143-158. https://doi.org/10.1501/Ilhfak_00000000047
- Meçik, O., Genç, E. ve Karabacak, M. (2013). Uşak ekonomisi ve yerel dinamiklerin rolü, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 48-69. <https://doi.org/10.12780/UUSBD138>
- Millî Savunma Bakanlığı Arşiv Müdürlüğü Çanakkale Şehitleri Listesi, (2025). <https://canakkalesehitleri.com>
- Nizamoğlu, Y. (2013). Yanya Vilayeti'nin durumuna dair hazırlanan layihalar ve sonuçları, *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 33, 197-228. https://doi.org/10.1501/OTAM_00000000619
- Nizamoğlu, Y. (2014). Çanakkale Savaşları komutanlarından Esat Paşa'nın (Bülkat) Balkan Savaşları sonuna kadar olan hayatı, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 16, 1-34. <https://doi.org/10.17518/caty.49186>
- Onsekiz, D. (2021). Kampüs personelinin konut talebi göstergelerinin belirlenmesi: Uşak Üniversitesi örneği, *Kent Akademisi*, 14(4), 961-974. <https://doi.org/10.35674/kent.982903>
- Özdemir, İ. (2023). *Ziğindere Muharebeleri (28 Haziran- 5 Temmuz 1915)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Özgiray, A. (1997). İzmir'den Uşak'a Yunan harekâtı, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 14(40), 40-48.
- Özlü, Z. (2014). XIX. yüzyıl sonlarında Osmanlı Devleti'nde hazırlanan iki risale: Vebâ-yı bakârî ve zâtülcenb, *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, 12(23), 99-114.
- Sadak, N. (1949). Turkey faces the Soviets", *Foreign Affairs*, 27(3), 449-461. <https://doi.org/10.2307/20030195>
- Sakin, S. (2010). Birinci Dünya Savaşı'nda Irak Cephesi'nde Osmanlı Devleti ile İngiltere arasındaki çarpışmalar (1915), *Gazi Akademik Bakış*, 4(7), 133-152.
- Simav Kaymakamlığı, (2024). <http://simav.gov.tr/koylerimiz>
- Şengül, A. (2014). Çanakkale Savaşlarını anlatan ilk tiyatro eseri: Yirmisekiz kânunuevvel, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 12(16), 115-129. <https://doi.org/10.17518/caty.34361>
- Tavukçu, İ. (2020). İnönü Muharebeleri'nde şehit düşen subaylar, *Atatürk Yolu Dergisi*, 66, 305-330.
- Turan, A. (1986). Yezidiler, *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 1(1), 188-199.
- Tutsak, S. (1995). Millî Mücadelede Uşak, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 10(1), 294.
- Türkmen, Z. (2000). 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Ateşkes Antlaşmasına göre Türk Ordusunun kuruluş ve kadrosuna bir bakış, *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 11, 615-632. https://doi.org/10.1501/OTAM_00000000458
- Uşak'taki köylerin eski isimlerini biliyor musunuz?, (2024). <https://www.usakport.com/usaktaki-koylerin-eski-isimlerini-biliyor-musunuz>
- Uşak Civil Court of First Instance decision cards ⁴⁶.

⁴⁶ Detailed citations of archival sources are provided in the text.

Uşak'ta şehitlik tespiti davaları (1931-1934)

İlker Bayram¹ ¹ Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Bölümü, Türkiye.

ÖZET

Türk milleti; Birinci Balkan Harbi'nde, Osmanlı Devleti' nin varlığının sona ermesine sebep olan Birinci Dünya Savaşı' nda ve sonrasında Sevr Antlaşması ile kendisine biçilen gömleği kabul etmemiştir. Bu doğrultuda bağımsızlık mücadelesi verdiği İstiklal Harbi' nde çok sayıda şehit vermiştir. Zamanın şartları gereği aileler, şehitlerinin tespitlerini ancak sonraki yıllarda yaptırabilmişlerdir. Çalışmaya konu olan şehitler, dönemin Osmanlı coğrafyasının tamamında olduğu gibi Uşak' ta da görülmüştür. Bu doğrultuda Uşak Asliye Hukuk Mahkemesi' nin arşiv kayıtlarında yapılan incelemede kayıtların 1931 senesinden itibaren var olduğu anlaşılmıştır. Davalarının içeriğine ait dosyaların zaman içinde imha edildiği öğrenilmiştir. İlgili arşiv belgelerinden yalnızca mahkeme karar kartonlarına ulaşılabilmiştir. Çalışmada şehitlerin tespiti ile ilgili davaların 1931-1940 arasındaki her senede neticelendiği görülmüştür. Bununla birlikte ulaşılan belgelerin bir makalede incelenemesi mümkün olmayan sayıda olmasından dolayı; 1931' deki altı, 1933' teki on dört ve 1934' teki on altı dava olmak üzere toplam otuz altı dava incelenmiştir. Bunlardan yaklaşık yarısının günümüz Türkiye Cumhuriyeti' nin sınırları dışında şehit oldukları anlaşılmıştır. Karar kartonlarında incelenen şehitlerden ikisinin ise nerede şehit olduğunun tespit edilemediği görülmüştür.

ANAHTAR KELİMELER

Birinci Dünya Savaşı, Birinci Balkan Harbi, Millî Mücadele, şehitlik, Türk askerî tarihi.

Giriş

II. Abdülhamid iktidarında kısmi rahatlama yaşansa da 1800'lerin başından itibaren Osmanlı toprakları çarpışmaların yaşandığı coğrafya halini almıştı (Bilgin ve Kayabaşı, 2022, s. 1635). 1815 senesindeki Viyana Kongresi'nde alınan "Büyük Şark Sorunu" adı verilen kararın içeriğinde; Türklerin geldikleri yere yani Orta Asya'ya gönderilmesi hedefi mevcuttu. Bu hedefe bir başka açıdan bakıldığında "Şark Meselesi"nin Anadolu'yu Türksüzleştirme gayesi taşıdığı görülmektedir.

Birinci Dünya Savaşı'nın öncesinde Osmanlı Devleti, Balkanlar'daki topraklarının önemli kısmını Balkan Savaşları'nda kaybetmiştir. Balkan Savaşları'nda demiryollarının güvenliğini sağlamak üzere Uşak Redif Taburu da görevlendirilmiştir (Karayaman, 2016, s. 426,427). Ayrıca Uşak, Birinci Dünya Harbi'nde 598 şehit⁴⁷ vermiştir (Köstüklü, 2009, s. 9). Bunun yanında Uşak Askerlik Şubesinde tutulan kayıtlara göre aynı dönemde 1512 asker, şehitliğin haricinde kabul edilen sebeplerle vefat etmiştir (Köstüklü, 2018, s. 23). Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'ndan Mondros Ateşkes Antlaşması ile çekilmiştir. 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan bu antlaşma, Osmanlı Devleti'nin askerî alan başta olmak üzere tüm alanlarda ciddi kısıtlamalarla karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Bu durum, ülke topraklarının işgale açık hale gelmesine yol açmıştır. Dolayısıyla, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın Osmanlı Devleti'nin sonunu getirdiği sonucuna ulaşılmaktadır (Tavukçu, 2020, s. 306). Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı ile dağılırken Gazi

⁴⁷ Şehit kavramı günümüzde farklı kesimlerde farklı olarak algılanabilse de genel manada şehit; Allah için, din uğruna, namusunu, bayrağını, vatanını korurken canını veren Müslümanlara denmektedir (Ayaydın, 2024, s. 13).

Paşa liderliğinde gerçekleşen Millî Mücadele neticesinde Türkiye kurulmuştur (Sadak, 1949, s. 449). Mondros Ateşkes Antlaşması sonrasında Batı Anadolu'da işgal edilen yerleşim yerlerinden biri olan Uşak, hem işgal sırasında hem de Yunan kuvvetlerinin geri çekilişi esnasında ciddi zarar görmüştür. Bu süreçte, Yunanlılar tarafından gerçekleştirilen yakma ve yıkma faaliyetleri, bölgenin ekonomik ve sosyal dokusuna büyük ölçüde zarar vermiştir. Bu durum, işgalin bölge halkı üzerindeki yıkıcı etkilerini açıkça ortaya koymaktadır (Bilgin&Yetik, 2018, s. 641). Şehrin işgalden kurtarılması maksadıyla Uşak'ta bir kongre toplanmıştır (Tutsak, 1995, s. 294). Bununla birlikte işgal öncesinde, işgali önlemek maksadıyla Uşak Hücum Taburu isminde milis birlik kurulmuştur (Köstüklü, 2023, s. 54). Ayrıca Uşak'ın, Mondros sonrasında Yunanlılar tarafından işgal edilen Batı Anadolu'da üs olarak kullanılan merkezlerden biri olduğu değerlendirilmektedir (Ayaydın, 2024, s. 105). Bu durum da Uşak'ın ilgili dönemde çok fazla kayıp veren şehirlerden olduğunu göstermektedir. Uşak halkı hem işgal öncesinde hem işgal sonrasında uzun yıllar hem maddi hem manevi büyük yıkımlara maruz kalmıştır. Bu süreç, bölge halkının ekonomik kaynaklarını, sosyal yapısını ve psikolojik dayanıklılığını ciddi şekilde etkilemiştir. Bu durum, işgalin ve sonrasındaki zorlayıcı koşulların yerel halk üzerindeki derin etkilerini açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Verilen mücadeleler sırasında şehit olan erlerin tespitinin şehit olan subayların tespitine göre daha zor yapılabildiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada incelenen 1930'lu yıllarda, Uşaklı vatandaşların, yakınlarından şehit olanların, şehitlik tespitlerinin yapılması için mahkemelere dava açtıkları görülmektedir. Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda verdiği kaybın tespitinin tam olarak yapılamaması önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Bu sorunun giderilmesi adına dönemin Askeralma Bölge Başkanlıklarının tuttukları Gelen Evrak Defterleri'nin önemli kaynaklar olduğu anlaşılmıştır (Köstüklü, 2018, s. 20). Bu ve benzeri çalışmalar vesilesiyle oluşan tarih şuuruyla, bölge insanlarının topraklarına ve vatanına aidiyet hislerinin daha da kuvvetleneceği ön görülmektedir (Köstüklü, 2006, s. 205). Bununla birlikte Uşak'taki şehitlerin tespitinin yapılmasında oldukça güçlük çekilmektedir. Bunun en büyük sebebi ise Uşak'ın Yunan işgali sırasında yakılmasıdır. Bu yangında devlet binaları ve dolayısıyla buralarda bulunan resmî kayıtların çoğu yanmıştır.

İncelenen dönemdeki şehitlerin yakınlarının 1930'larda açtıkları davalar ile bazı ayrıntılara da ulaşıldığı görülmüştür. Bu çalışmada incelenen, Uşak Asliye Hukuk Mahkemesinin (UAHM) arşivindeki karar kartonları 1931 senesinden itibaren başlamaktadır. Bunun sebebi ise bahsi geçen seneden önceki belgelerin arşivde yer almamasıdır. Bu çalışma için incelenen belgeler, UAHM'nin 1931-1940 yılları arasındaki kararlarını kapsamaktadır. Belirtilen yıllarda, incelenen konu ile ilgili toplam altmış dokuz davanın karara bağlandığı görülmüştür. Ancak tüm kararların tek bir çalışmada ele alınmasının bir makalenin kapsamını aşacak düzeyde geniş bir alan gerektireceği göz önüne alınarak, bu çalışmada yalnızca 1931, 1933 ve 1934 yıllarında konuya ilişkin karara bağlanan otuz altı dava analiz edilmiştir. İncelenmeyen diğer yedi yıl içindeki toplam otuz üç davanın ise ayrı bir çalışmada ele alınması planlanmaktadır. Ayrıca, bu makalede kullanılan temel kaynak olan UAHM'nin döneme ait karar kartonlarının ilk kez bir akademik çalışmada değerlendirilmiş olması, çalışmaya özgünlük kazandıran önemli bir unsur olarak görülmektedir.

1931 yılında neticelenen davalar

Gerek Birinci Balkan Harbi'nde gerekse Birinci Dünya Savaşı'nda mücadele etmiş Uşaklı şehitlerin yakınları tarafından şehitlik tespiti için UAHM'de açılan ve 1931 senesinde sonuçlanan altı ayrı dava tespit edilmiştir.

Uşak'ın Hacı Hasan Mahallesi'nden M. oğlu B. karısı F.nin verdiği dilekçede; kocası B.nin şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespitinin yapılması talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; 300 doğumlu (M. 1884/1885) B.nin vefatına dair bir kaydın var olup olmadığına baktıklarında döneme ait nüfus kayıtlarının Yunan işgali sırasında yakılmış olsa da; Sevindikler Köyü'nden İ. oğlu 305 doğumlu (M. 1889/1890) A.nin ve aynı köyden H. oğlu 306 doğumlu (M.

1890/1891) A.nın şehadetleri ile B.nin seferberlikte Piyade 8. Fırka, 22. Alay, 2. Tabur, 1. Bölük'te askerlik vazifesini yaparken 332 senesinde (M. 1916/1917)⁴⁸ Musul'un Kusura Boğazi'nde Ruslar tarafından sol göğsüne isabet eden bir mermi ile şehit olduğuna karar vermiştir (UAHM, Esas No: 931/382, Karar No: 3, 17.01.931).⁴⁹

Sivaslı Nahiyesi'nden⁵⁰ B. oğlu M.E.nin zevceleri⁵¹ C. ve A.nın⁵² verdiği dilekçede; 1292 doğumlu (M. 1876/1877) kocaları M.E.nin şehit olduğuna dair Mahkeme'nin verdiği 29.04.1930 tarihli ve 752/653 numaralı kararda M.E.nin şehit olduğu tarih, yer bulunmamasından ve askerlik şubesi tarafından da şehit olduğu tarihin önemli olmasından dolayı M.E.nin Çanakkale'de⁵³ şehit olduğu 1331 senesinin, kararda belirtilmesi talep edilmiştir. Mahkeme'nin yaptığı inceleme neticesinde; M.E.nin 22. Alay 1. Tabur 1. Bölük'te askerlik vazifesini yaparken Sığındere'de 1331 senesinde şehit olduğuna⁵⁴ şahitlerin şehadetleri ile karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 305, Karar No: 122, 29 Mart 931).

Aybey Mahallesi'nden H. zevcesi F.nin UAHM'ye verdiği dilekçede oğlu Ş.nin şehit olduğunun tespit edilmesi talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; ilgili döneme ait belgelerin yanmasından⁵⁵ dolayı askerlik şubesi tarafından şehit olduğu bilgisinin verilemediği bu sebeple K.M. oğlu 307 doğumlu (M. 1891/1892) Ş.nin askeriye'deki kaydında vefat ettiğine dair bir bilginin olmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte Ş.nin 6. Kolordu 17. Nişancı Alayı 2. Tabur'da askerlik vazifesini yaparken Manastır ile Pirlepe arasında Ruzgâr Ovası'nda⁵⁶ 328 senesinin kış aylarında⁵⁷ Sırp'larla yapılan muharebede çok sayıda yerinden yaralanması üzerine şehit olduğu⁵⁸ 6. Kolordu 2. Telgraf Taburu 6. Bölük'te askerlik görevini yaptığını belirten Uşak'ın Sabah Mahallesi'nden H. oğlu 307 doğumlu S. ve 17. Nişancı Alayı doktorunun emir eri olduğunu belirten Aybey Mahallesi'nden olan halen Hacıhasan Mahallesi'nde ikamet eden A. oğlu 306 doğumlu İ.nin şehadetleri ile Mahkeme, Ş nin 328 senesi kış aylarında şehit olduğuna karar vermiştir (UAHM, Esas No: 931/655, Karar No: 258, 31.05.931).

Yine Aybey Mahallesi'nde bulunan, H. karısı Ş.nin yaptığı müracaatta kocası K.K. oğlu H.nin seferberlikte askere alındığı, 7. Fırka 21. Alay 3. Tabur 1. Bölük'te askerlik hizmetini yerine getirirken 28 Eylül 331 (M. 11 Ekim 1915) tarihinde Çanakkale'de Sığındere'de⁵⁹ gerçekleşen meydan muharebesinde düşman tarafından atılan top şarapnel parçası ile şehit olduğu belirtilmiştir. Ş. Hanım bu iddiasına yine Aybey Mahallesi'nden Y. oğlu 1311 doğumlu (M. 1895/1896) Ş.yi ve aynı mahalleden Ö. oğlu H.yi şahit göstermiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; şahit olarak gösterilen Y. oğlu Ş.nin, Şehit H.nin 3. Tabur 1. Bölük'te olduğunu belirtmesi, diğer şahit Ö. oğlu H. ise H.nin 3. Tabur 3. Bölük'te askerlik vazifesini yaptığını belirtmesi, yani iki şahidin birbirleriyle örtüşmeyen beyanatlar vermesi, Ş. Hanım'ın başka bir şahidinin bulunmaması sebepleriyle davanın reddine karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 666, Karar No: 322, 28.06.931).

Kamer Mahallesi'nden M.nin yaptığı müracaatta; oğlu 1308 doğumlu (M. 1892/1893) M.nin okulunu bitirdikten sonra Balkan Harbi'ne küçük zabıt⁶⁰ olarak iştirak ettiği Manastır'da 39.

⁴⁸ B. şehit olduğunda 32/33 yaşlarındadır.

⁴⁹ Çalışmada incelenen ana kaynak olan mahkeme karar kartonlarında karar tarihi belirtilirken dört rakam olarak değil son üç rakamı verildiğinden belirtilen karar tarihleri belgenin aslındaki gibi üç rakamlı verilmiştir.

⁵⁰ Günümüzde Uşak'a bağlı bir ilçedir (Meçik vd., 2013, s. 57).

⁵¹ 17 Şubat 1926 tarihinde kabul edilen Türk Medeni Kanunu'na göre çok eşlilik yasaklanmışsa da öncesinde çok eşliliğin görüldüğü anlaşılmaktadır (Arkan, 2018, s. 203).

⁵² 1926 senesinden sonra bir erkeğin birden fazla kadın ile evlenmesine izin verilmese de bu tarihten önceki evlilikler ile ilgili muamelata bakıldığında bu sosyal vakanın görmezden gelinmediği anlaşılmaktadır (Güneşilmez, 2023, s. 26).

⁵³ Uşak'tan Çanakkale Muharebeleri'nde yitirilen evlat sayısı 797'dir (<https://canakkalesehitleri.com>).

⁵⁴ Şehit olduğunda 38/39 yaşlarında olduğu anlaşılmaktadır.

⁵⁵ Yunanlıların Uşak'ı işgali sırasında Yunanlılar tarafından resmî binaların ve belgelerin ateşe verilmesi sonucunda belgelerin yandığı anlaşılmaktadır. (Özgiray, 1997, s. 48).

⁵⁶ Osmanlı Devleti Birinci Balkan Harbi'nde Sırp'lara karşı mücadele ettiği yerdir (Ahabab, 2015, s. 106).

⁵⁷ 1912 senesinin Ekim ayının sonlarına karşılık gelmektedir.

⁵⁸ Ş.nin şehit olduğunda 20/21 yaşlarında olduğu anlaşılmaktadır.

⁵⁹ Bahsi geçen yer günümüzde Zığındere olarak bilinmektedir (Özdemir, 2023, s. 21).

⁶⁰ Küçük Zabıt'ın günümüzdeki karşılığı "Astsubaylık"tır (Karakuş, 2023, s. 167).

Piyade Alayı 2. Tabur 3. Bölükte askerlik vazifesini yaparken 328 senesinin Teşrinievvel ayında (M. Ekim/Kasım 1912) şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespitinin yapılması talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; Bürhanfaki Mahallesi'nden (Gençoğlu ve Akkaya, 2019, s. 20) A. oğlu 39 yaşında İ. Efendi'nin, M. oğlu Şehit M. ile 1328 senesinde (M. 1912/1913) Balkan Muharebesi'nde bahsi geçen askerî birlikte Manastır civarında Sırp ile yapılan muharebede kurşun isabet etmesi üzerine şehit olduğuna şahitlik etmesi ve ayrıca M. oğlu 56 yaşındaki K.nin de Şehit M.nin şehit olduğunu, bahsi geçen yerde sargı mahallinde gördüğünü belirtmesine rağmen Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden konu ile ilgili gelen cevapta; 1328 senesinde Manastır civarında 5. Kolordu'nun bulunduğu, şahitlerin şehadet ettikleri 4. Kolordu'nun bahsi geçen yerde bulunmadığının belirtilmesi ve ilgili kayıtların yanmasından dolayı şehit olduğu iddia edilen M.nin şehit olup olmadığına dair kaydın bulunmadığının ifade edilmesi üzerine M.nin şehit olduğuna dair tespit talebi reddedilmiştir (UAHM, Esas No: 967, Karar No: 557, 29.11.931).

Aybey Mahallesi'nden A. karısı Ş.nin yaptığı müracaatta kocası A.nın seferberlikte askere alındığı belirtilmiş ve 16. Fırka 125. Alay 1. Tabur 1. Bölük'te askerlik vazifesini yaparken Kudüs Cephesi'nde 1333 senesinde (M. 1917) şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespit edilmesi talep edilmiştir. Mahkeme; nüfusta A.nın şehit olduğuna dair kayıt olmadığını öğrenmişse de A. ile aynı yerde askerlik yaptıklarını belirten şahitler, A.nın bağlı bulunduğu birliğin 1333 senesinde Filistin-Kudüs Cephesi'nde bulunduğu ve A.nın orada şehit olduğuna şahitlik etmişlerdir. Erkân-ı Harbiye Riyasetine⁶¹ konu ile ilgili danışılması üzerine gelen cevapta; bahsi geçen askerî birliğin belirtilen tarihlerde Filistin ve Kudüs civarında olduğu anlaşıldığından, Mahkeme A.nın şehitliğine karar vermiştir (UAHM, Esas No: 538, Karar No: 636, 30.12.931).

Görüldüğü üzere 1931 senesinde neticelenen altı davadan dördünde şehitlik kararı verilmiştir. İkisinde ise davanın reddine karar verilmiştir. Reddedilenlerden biri Balkan Harbi'ne diğeri ise Cihan Harbi'ne iştirak ettikleri anlaşılmıştır. Şehitlik tespiti yapılması istenen altı askerin ikisinin Birinci Balkan Harbi'ne dördünün ise Birinci Dünya Savaşı'nda iştirak ettikleri görülmüştür.

1933 senesinde sonuçlanan davalar

Birinci Balkan Harbi'nde, Birinci Dünya Savaşı'nda, Millî Mücadele'de ve sonraki yıllarda askerlik vazifesini yapan Uşaklı şehitlerin yakınları tarafından şehitlik tespiti için UAHM'de açılan ve 1933 senesinde sonuçlanan on dört ayrı dava tespit edilmiştir.

Hamidiye Mahallesi'nden Şehit S. oğlu H. kızları F. ve H.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; pederleri H. Efendi'nin 330 (M. 1914/1915) senesinde silahaltına alınarak 2. Fırka 33. Alay 2. Tabur 2. Bölük'te askerlik vazifesini yaparken 22 Ağustos 331 tarihinde (M. 4 Eylül 1915) Çanakkale Anafartalar Ortaburun Mevkii'nde gerçekleşen muharebede kendisine isabet eden bir bomba ile şehit olduğunun tespitinin yapılması ve nüfusa da bu şekilde kaydedilmesi talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; 6. Kolordu'ya bağlı bahsi geçen birlikte M.nin şehit olduğunu gören aynı fırka ve taburda askerlik vazifesini yapan, zabıtnamede isimleri geçen şahitlerin şehadetleri ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden gelen 20 Kanunuevvel 1932 tarihli ve 543-51019 numaralı cevabi yazı ile H.nin şehit olduğuna karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 933/83, Karar No: 6, 02.02.933).

Bölme Köyü'nden⁶² M. karısı E.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; seferberlik ilan edilmesinin hemen ardından oğlu M.nin, askere sevk edilmesinden sonra Çanakkale Sığindere'de 8. Fırka 22. Alay 2. Tabur 2. Bölük 2. Manga'da askerlik vazifesini yaparken, 11 Nisan 331 (M. 24 Nisan 1915) tarihinde meydana gelen taarruzda şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespitinin yapılması talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; 3. Kolordu'ya bağlı bahsi geçen birlikte M.ye mavzer mermisi isabeti sebebiyle şehit olduğunu gören aynı fırka, alay ve taburda askerlik vazifesini yapan, zabıtnamede isimleri geçen şahitlerin şehadetleri ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye

⁶¹ Bahsi geçen kurumun bugünkü karşılığı "Genel Kurmay Başkanlığı"dır (Türkmen, 2000, s. 632).

⁶² Günümüzde Uşak'a bağlı bir beldedir (Onsekiz, 2021, s. 965).

Riyasetinden gelen cevabi yazı ile 1307 (M. 1891/1892) doğumlu⁶³ M.nin şehit olduğuna, nüfus kaydının buna göre yapılmasına, mallarının mirasçıları arasında paylaştırılmasına karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 81, Karar No: 72, 22.03.933).

Karağaç Mahallesi'nden⁶⁴ Şehit İ. oğlu M.nin zevcesi H., oğlu B. ve validesi H.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; İ. oğlu M.nin Balkan Muharebesi'nde silahaltına alındığı 3. Kolordu 8. Fırka 39. Alay 2. Tabur 1. Bölük'te askerlik vazifesini yaparken 328 senesi Kanunlarayı'nda⁶⁵ Yanya Muharebesi'nde (Nizamoğlu, 2014, 1-34) Bican Kalesi'nin Kanlıtepe Mevkii'nde Yunanlılar ile yapılan savaşta göğsüne gelen kurşun ile şehit olduğunun tespitinin yapılması talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; Karağaç Mahallesi'nden 50 yaşındaki kunduracı M. oğlu H. ve aynı mahalleden 99 (M. 1883/1884) doğumlu H. oğlu M.nin şehadetleri ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden gelen 18 Temmuz 932 tarihli ve 247-50458 numaralı cevabi yazıya göre İ. oğlu M.nin şehitliğine karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 933/68, Karar No: 102, 16.04.933).

Kabaklar Köyü'nden S. oğlu İ.nin karısı N.nin verdiği dilekçede; S. oğlu İ.nin Jandarma Bölüğünde askerlik vazifesini yaparken çıkan çarpışma sonucunda şehit olması üzerine iki yüzer lira ikramiyenin Jandarma Komutanlığı vasıtasıyla Mal Müdürlüğüne teslim edildiği belirtilmiştir. Ayrıca Şehit İ. oğlu R. ve kızı F. ve babası ile cariyelerine yönelik veraset tespitinin yapılması talep edilmiştir. Mahkeme'nin yaptığı inceleme neticesinde; Kabaklar Köyü'nden İ.nin 27 Kanunuevvel 932 tarihinde eşkiya ile çatışmada şehit olarak verasetinin karısı N., kızı F. ve oğlu R. ye kaldığı başka varisi bulunmadığı şahitlerin şehadeti, nüfus kaydı ve köy ilmühaberi vasıtasıyla anlaşılmıştır. Medeni Kanun'un 439. ve 444. maddeleri gereği mirasın sekizde ikisinin karısı N. ye, sekizde üçünün kızı F. ye ve kalan sekizde üçünün de oğlu R. ye verilmesine karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 933/750, Karar No: 116, 24.04.933).

Delihıdırlı Köyü'nden K. oğlu A.nın zevcesi F.nin verdiği dilekçede; K. oğlu A.nın seferberlikte silahaltına alındığı belirtilmiş, 12. Fırka 34. Alay 3. Tabur 3. Bölük 1. Takım'da askerlik vazifesini yaparken 14 Şubat 331 tarihinde Çanakkale'de şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespitinin yapılması talep edilmiştir. Mahkeme'nin yaptığı inceleme neticesinde; konu ile ilgili tutulan zabıtnamenin 5., 6., 7. ve 8. sayfalarında adları geçen aynı fırka, alay, tabur ve bölükte askerlik vazifelerini yapan Çivril'in⁶⁶ Nadirler Mahallesi'nden A. oğlu K. ve Bedirler Köyü'nden⁶⁷ M. oğlu M.nin şehadetleri alınmıştır. Ayrıca görüşleri sorulan Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinin gönderdiği 30.04.933 tarihli ve 65901 numaralı yazı ile M. oğlu A.nın 4. Kolordu'ya bağlı olan belirtilen birlikte 331 senesinde Çanakkale'de Sittilbahir'de⁶⁸ askerlik vazifesini yaparken mavzer mermisi ile şehit olduğuna karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 84, Karar No: 143, 17.05.933).

Aybey Mahallesi'nden A. oğlu İ'nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; kardeşi A. oğlu M.nin 1331 (M. 1915/1916) senesinde Çanakkale'de askerlik vazifesini yapmaktayken şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespit edilmesi talep edilmiştir. A. oğlu Şehit M. ile aynı fırka, alay ve taburda askerlik yaptıklarını belirten Karağaç Mahallesi'nden 45 yaşındaki M. oğlu A.nın ve M. oğlu S.nin şehadetleri ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Harp Tarihi Encümen Riyasetinin 30 Nisan 933 tarihli ve 190/50366 numaralı cevabı ile A. oğlu M.nin, 9 Mayıs 331 (M. 22 Mayıs 1915) tarihinde 3. Kolordu 8. Fırka 22. Alay 2. Tabur 2. Bölük'te askerlik vazifesini yaparken Çanakkale Sığındere'de şehit olduğuna karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 112, Karar No: 172, 07.06.933).

Banaz İlçesi'nin Kaylı Köyü'nden Şehit S.⁶⁹ karısı F. Hanım'ın Mahkeme'ye verdiği dilekçede; kocası A. oğlu S.nin 3. Kolordu 8. Fırka 22. Alay 1. Tabur 2. Bölük'te askerlik vazifesini yaparken 331 senesinde Seddülbahir'de Kirte Cephesi'nde şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespitinin

⁶³ M.nin şehit olduğunda 23/24 yaşlarında olduğu anlaşılmaktadır.

⁶⁴ Belgede Karağaç olarak ismi geçen mahalle günümüzde Uşak'a bağlı Karağaç Mahallesi olarak bilinmektedir (Deniz, 2016, s. 71).

⁶⁵ Kanunuevvel (Aralık/Ocak) ve Kanunusani (Ocak/Şubat) aylardan bahsedildiği anlaşılmaktadır. Bahsi geçen tarihin Aralık 1912 ile Şubat 1913 tarihleri arasında olduğu anlaşılmaktadır (Şengül, 2014, s. 127).

⁶⁶ Günümüzde Denizli'nin bir ilçesidir (Ceylan ve Eskikurt, 2013, s. 123).

⁶⁷ Kütahya'nın Simav İlçesi'ne bağlı bir köydür (<http://simav.gov.tr/koylerimiz>).

⁶⁸ Günümüzde Seddülbahir olarak bilinen yerdir.

⁶⁹ Davanın karar kartonunda "Müddei" olarak belirtilen yerde şehit ismi olarak B. yazılmışken altta yer alan "Davanın İçeriği" kısmında şehidin ismi S. olarak belirtilmiştir.

yapılması talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; yukarıda belirtilen Kolordu, Fırka, Alay ve Taburun 3. Bölüğü'nde askerlik vazifesini yaptığını belirten Şaban Köyü'nden⁷⁰ M.A. oğlu S. ve Kaylı Köyü'nden H. oğlu 309 (M. 1893/1894) doğumlu H.nin şehadetleri ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden gelen cevabi yazı ile S.nin Çanakkale Kirte Tepesi'nde 1331 senesinde şehit olduğuna karar vermiştir (UAHM, Esas No: 541, Karar No: 224, 12.07.933).

Kamer Mahallesi'nden D. oğlu O.nun Mahkeme'ye verdiği dilekçede; oğlu M.M.nin Ankara Numune Taburu'nda Serçavuş olduğu seferberlikte, 150. Alay 2. Tabur'da askerlik vazifesini yerine getirirken, birlikte askerlik yaptığı arkadaşlarının şehadetleri ile 334 senesinde Van Cephesi'nde şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespitinin yapılması talep edilmiştir. Mahkeme gerçekleştirdiği inceleme neticesinde; O. oğlu M.M.nin 2. Kolordu Müsafir 62. Fırka Asil 48. Fırka 150. Alay 2. Tabur 4. Makineli Tüfek Bölüğü'nde askerlik vazifesini yerine getirirken Şam ile Maan⁷¹ arasındaki muharebe sırasında neticesinde şehit düştüğüne kanaat getirmiştir. Bu sonuca; M.M. ile aynı birlikte askerlik yaptığını belirten Hacıdır Mahallesi'nden⁷² H.A. oğlu İ. ve Karağaç Mahallesi'nden M. oğlu 50 yaşındaki H.nin şehadetleri, ilgili nüfus ve askerlik şubelerinden alınan bilgiler ile Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden gönderilen resmî yazı delil teşkil etmiştir (UAHM, Esas No: 417, Karar No: 279, 18.10.933).

Karağaç Mahallesi'nden M. validesi Ü.nün Mahkeme'ye verdiği dilekçede; oğlu A.nın Harb-i Umumi'de 332 senesinde 3. Kolordu 8. Fırka 8. Alay Sahra Cebel Taburu 3. Bölük 1. Topçu'da askerlik vazifesini yerine getirirken Muş Cephesi'nde Kotrik Dağı'nda Rusların top ateşi ile şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespitinin yapılması talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; bahsi geçen dilekçede belirtilen aynı yerde askerlik yaptığını belirten Karağaç Mahallesi'nden M. oğlu A. ve Aybey Mahallesi'nden 48 yaşındaki M.nin şehadetleri, nüfus kaydı ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden gelen cevap yazısı ile A.nın şehit olduğuna karar vermiştir (UAHM, Esas No: 495, Karar No: 278, 18.10.933).

Uşak Merkeze bağlı Akse Köyü'nden M. oğlu M.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; oğlu H. ile birlikte askerlik yapıp da geri dönen arkadaşlarının şehadetiyle Harb-i Umumi'de silahlıtaına alındığı 3. Kolordu 8. Fırka 22. Alay 2. Tabur 3. Bölük'te askerlik vazifesini yerine getirirken Revandiz Cephesi'nde⁷³ 332 senesinde şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespitinin yapılması talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; bahsi geçen dilekçede belirtilen aynı yerde askerlik yaptığını belirten Yapağlar Köyü'nden⁷⁴ H. oğlu Ö. ve aynı köyden H. oğlu A.nın şehadetleri, nüfus kaydı ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden gelen dosya ile A.nın Ruslarla gerçekleşen muharebede 1333 senesinde⁷⁵ şehit olduğuna karar vermiştir (UAHM, Esas No: 207, Karar No: 276, 18.10.933).

Kudurkül Köyü'nden⁷⁶ H. oğlu S.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; pederi S. oğlu H.nin seferberlikte silahlıtaına alındığı belirtilmiş, 4. Ordu 8. Fırka 52. Alay 2. Tabur 8. Bölük'te askerlik vazifesini yaparken Musul Cephesi'nde şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespitinin yapılması talep edilmiştir. Mahkeme'nin yaptığı inceleme neticesinde; aynı bölükte askerlik yaptıklarını belirten Karacahisar Köyü'nden⁷⁷ M. oğlu H.nin ve Kudurkül Köyü'nden H. oğlu M.nin şehadetleri ve konu ile ilgili nüfus memurluğu ve askerlik şubesinin verdiği cevaplar ile S. oğlu H.nin 333 senesinde Musul Revandiz Cephesi'nde 4. Ordu, 8. Fırka, 22. Alay 2. Tabur 6. Bölük'te⁷⁸

⁷⁰ Uşak'ın Banaz İlçesi'ne bağlı bir köydür.

⁷¹ Ürdün'e bağlı bir yerleşim yeridir (Karaköse ve Abdalamed, 2022, s. 260).

⁷² Manisa'nın Salihi İlçesi'ne bağlı bir yerleşim yeridir (Ceylan, 2012, s. 122).

⁷³ Irak'ta Erbil'e bağlı bir ilçedir (Sakin, 2010, s. 133-152).

⁷⁴ Uşak merkeze bağlı köyün günümüzdeki adı Yapağlar'dır (Acar, 2018, s. 166).

⁷⁵ Şehid H.nin babası M.nin verdiği dilekçede şehadet tarihi 1332 olarak belirtilirken Mahkeme H.nin 1333 senesinde şehit olduğuna karar vermiştir.

⁷⁶ Uşak'ın merkez ilçesine bağlı olan köyün günümüzdeki adı Yeşildere'dir (<https://www.usakport.com/usaktaki-koylerin-eski-isimlerini-biliyor-musunuz>).

⁷⁷ Uşak merkeze bağlı bir köydür.

⁷⁸ Görüldüğü üzere dilekçede belirtilen, şehidin görev yaptığı bölük ile kararda belirtilen bölük isimleri farklı olmasına rağmen elde edilen veriler sebebiyle şehitliğe karar verilmesinde bir beis görülmemiştir. Buna benzer kararların diğer davalarda da alındığı görülmüştür.

askerlik vazifesini yaparken Ruslarla meydana gelen harpte isabet eden top mermisi ile şehit olduğuna karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 153, Karar No: 284, 22.10.933).

Kaylı Köyü'nden⁷⁹ A. karısı R. Hanım'ın Mahkeme'ye verdiği dilekçede; kocası Y. oğlu A'nın Harbi Umumi'de 18. Kolordu 52. Fırka 40. Alay 2. Tabur 1. Bölük'te askerlik vazifesini yaparken Irak'ta Felahiye Cephesi'nde 5 Mart 332 tarihinde (18 Mart 1916) nöbet mahallinde düşman tarafından atılan bomba ile şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespitinin yapılması talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; zabıtnamede isimleri belirtilen kişilerin şهادetleri, nüfustan ve Erkân-ı Harbiye Riyasetinden alınan bilgiler ile A'nın, yukarıda belirtilen Kolordu, Fırka, Alay ve Tabur'da 7. Bölük'te askerlik vazifesini yaparken şehit olduğuna karar vermiştir (UAHM, Esas No: 779, Karar No: 304, 15.11.933).

Aybey Mahallesi'nden Bolvadinli A. karısı A'nın Mahkeme'ye verdiği dilekçede; kocası 1320 (M. 1904) doğumlu A'nın Diyarbakir'de 7. Kolordu İnşaat Taburu 1. Bölükte askerlik vazifesini yapmaktayken 28 Nisan 928 tarihinde Diyarbakir⁸⁰ Hastanesi'nde öldüğü⁸¹ askerlik yaptığı arkadaşlarından öğrenilmiş olduğundan durumun Mahkeme tarafından tespit edilmesi ve nüfus kaydının buna göre değiştirilmesi talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; A'nın 7. Kolordu 17. Fırka 63. Alay 3. Tabur 11. Bölük'te⁸² askerlik vazifesini yaparken Diyarbakir Hastanesinde vefat ettiği zabıtnamede isimleri yazılan şahitlerin şهادetleri ile anlaşılmıştır. Ayrıca vefat eden Bolvadin Kazası Çay Mahallesi Armutlu Köyü'nden A'nın nüfus kaydından, Aybey Mahallesi'nden A. Hanım ile 1926 senesinde evlendikleri görülmüş ve nüfus kaydının da bu doğrultuda düzeltilmesine⁸³ karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 800, Karar No: 325, 19.11.933).

Sabah Mahallesi'nden H. oğlu A'nın Mahkeme'ye verdiği dilekçede; 332 (M. 1916/1917) senesinde Büyük Harp'te⁸⁴ kardeşi İ.nin kayıp olduğu için mal varlığının babası H. ye kaldığının, babasının da 1 Eylül 1338 (M. 1 Eylül 1922) tarihinde⁸⁵ Yunanlılar tarafından şehit edilmesi sebebiyle babasından kalan mirasın validesi A. ile kendisine kaldığının, validesi A'nın da 932 senesinde vefat etmesi sebebiyle tüm mirasın kendisine kaldığının Mahkeme tarafından tespitinin yapılması talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; zabıtnamede isimleri belirtilen şahitlerin şهادetleri, bulunduğu yerden alınan ilmühaber ve nüfus kaydından öğrenilen bilgi ile İ.nin dilekçesinde belirttiği bilgilerin doğruluğu anlaşılmış olduğundan Medeni Kanun'un 439. maddesi gereği tüm mirasın Şehit A. kardeşi İ. ye devredilmesine karar vermiştir (UAHM, Esas No: 848, Karar No: 358, 07.12.933).

Görüldüğü üzere 1933 senesinde neticelenen, şehitlik tespiti talep edilen 14 davadan 10'unda şehitlik kararı verilmiştir. Davalardan 10'u Birinci Cihan Harbi'ndeki çarpışmalarda gerçekleşen şehitlik tespitleri için olduğu, bunlardan 5'inin Çanakkale Cephesi'nde, 3'ünün Irak Cephesi'nde, 2'sinin ise Doğu Anadolu'da gerçekleştiği anlaşılmıştır. 1 davanın Balkan Harbi'nde Yanya'da⁸⁶ gerçekleşen şehitliğin tespiti için açıldığı görülmüştür. Ayrıca 1 davanın da Millî Mücadele'de Büyük Taarruz sırasında gerçekleşen şehitlik ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Toplam 3 davanın farklı yıllarda askerlik vazifesini yaparken yaşanan kayıp veya ölüm neticesinde bağlanan maaşın veraset tespiti için açıldığı anlaşılmıştır. Bahsi geçen 3 davadan 1'inin Birinci Dünya Savaşı sırasında 1916/1917 yıllarında kendisinden haber alınamayan, diğerinin 1928 senesinde Diyarbakır'da askerlik vazifesini yaparken hastalanan ve hastanede ölen, sonuncusunun ise 1932 yılında jandarma birliğinde görev yaparken eşkiya ile yaşanan çatışma sonucunda vefat eden kişinin yakınları tarafından açıldığı tespit edilmiştir.

⁷⁹ Uşak'ın Banaz İlçesi'ne bağlı bir köydür (Koçer, 2019, s. 65).

⁸⁰ Bugünkü Diyarbakır'ın o dönemde anıldığı hali olduğu anlaşılmaktadır (Malay, 2006, s. 143-158).

⁸¹ A'nın vefat ettiğinde 23/24 yaşlarında olduğu anlaşılmaktadır.

⁸² A. karısı A'nın Mahkeme'ye verdiği dilekçede kocası A'nın 1. Bölük'te askerlik vazifesini yaptığı belirtilmişken Mahkeme'nin verdiği kararda A'nın 11. Bölük'te bulunduğu belirtilmiştir. Buradan Mahkeme'nin verdiği kararda bir tane 1 rakamının yanlışlıkla yazılma ihtimali görülmektedir. Çünkü A. karısı A'nın Mahkeme'ye verdiği dilekçede "Birinci Bölük" olarak yazılmış, rakam ile yazılmamıştır.

⁸³ A. askerlik vazifesini yaptığı sırada ölse de A'nın şehitliğine dair herhangi bir kararın olmadığı görülmüştür.

⁸⁴ Birinci Dünya Savaşı'ndan bahsettiği anlaşılmaktadır (Köksal, 2020, s. 1396-1422).

⁸⁵ Olayın Büyük Taarruz sırasında, Yunanlıların Ege Denizine doğru geri çekilirken Uşak'tan geçerken yaşandığı anlaşılmaktadır.

⁸⁶ Bugünkü Yunanistan sınırları içinde yer alan Arnavutluk sınırında bulunan bir şehirdir (Nizamoğlu, 2013, s. 197).

1934 yılında neticelenen davalar

Birinci Dünya Savaşı'nda mücadelede bulunmuş Uşaklı şehit yakınları tarafından UAHM'de açılan ve 1934 senesinde sonuçlanan on altı ayrı dava tespit edilmiştir.

Uşak'ın Karağaç Mahallesi'nden M. zevcesi A.nın UAHM'ye verdiği dilekçede; kocasının askerde şehit olmasından dolayı dul kaldığı, eski ve yeni nüfus kütüğünde "dul" yazılı olduğu, kendisine ve kızı H.ye maaş tahsis edilirken her nasılsa mahalle muhtarının kendisini kocada diye göstermesi sebebiyle maaşının kesildiği, ayağının birinin kesik olmasından dolayı hiçbir işle meşgul olamamasından dolayı maaşının yeniden bağlanması için Mahkeme tarafından kendisinin dul olduğuna karar verilmesi talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; müddeiye A.nın, 1308 doğumlu kocası M.nin 16.12.331 (M. 29 Kasım 1915) tarihinde askerlik vazifesini yaparken şehit olduğu⁸⁷ anlaşılmış olmasından ve daha sonra kocaya varmadığının tespit edilmesinden müddeiye'nin talebinin kabulüne karar vermiştir (UAHM, Esas No: 37, Karar No: 13, 04.02.934).

Sivaslı Nahiyesi'nden M. E. zevcesi C.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; zevci H. oğlu M. E.nin 1331 senesinde Harb-i Umumi'de 3. Kolordu 8. Fırka 22. Alay 1. Tabur 2. Bölük'te askerlik vazifesini yaparken Çanakkale Sığındere'de şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespit edilmesi talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; M.E.nin bahsi geçen birlikte askerlik vazifesini yaparken belirtilen senede şarapnel mermisi ile şehit olduğuna, aynı taburda askerlik vazifesini yaptığını belirten Hacımsultan Köyü'nden⁸⁸ 45 yaşlarındaki R. oğlu M. ve Cinoğlan Köyü'nden⁸⁹ A. oğlu H. şahitlik yapmışlardır. Şehit zevcesi C.nin şehit yakını için verilen maaşı almadığı maliyeden öğrenilmiştir. Bunun yanında şehidin bağlı bulunduğu birliğin bahsedilen tarihte belirtilen yerde harbe iştirak ettiği Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinin verdiği 14 Kanunusani 1933 tarihli ve 51294 numaralı belge ile anlaşılmış olduğundan M.E.nin 1331 senesinde Sığındere'de şehit olduğuna karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 77, Karar No: 67, 05.03.934).

Aybey Mahallesi'nden S. zevcesi H.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; zevci S.nin seferberlikte şehit olduğuna Mahkeme tarafından karar verilmesi talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; S. ile aynı yerde askerlik vazifesini yaptığını belirten yine Aybey Mahallesi'nden 52 yaşındaki H. oğlu İ. ve 311'li M. oğlu İ.nin yeminle yaptıkları şهادetleri ile S.nin 3. Kolordu 8. Fırka 22. Alay 1. Tabur 3. Bölük'te askerlik vazifesini yaparken alayı ile Revandiz ve Palye Cephesi'ndeki muharebede geri çekilme sırasında Van ile Bitlis arasındaki Randaviz Kasabası'nın sağ tarafında 332 senesi Sonbaharında Ruslara ve Ermenilere karşı gerçekleşen süngü harbi sırasında, sol tarafından yaralanarak şehit edildiği anlaşılmıştır. Bahsi geçen kişilerin belirttikleri askerî birliğin, 9 Mayıs 332'den 28 Mart 333 tarihine kadar Revandiz ve Palye Cephesi'nde yapılan muharebelere iştirak ettiği bilgisi, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Harp Tarihi Encümeni Riyasetinin 11.02.933 tarih ve 741-51165 numaralı cevabı ile tahakkuk etmiş olduğundan müddeiye'nin kocası M. oğlu S.nin şehit olduğuna karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 208, Karar No: 72, 10.03.934).

Akse Köyü'nden A. zevcesi F.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; kocasının Harb-i Umumi'de silahlaltına alındığı belirtilmiş, askerlik vazifesini yerine getirirken 331 senesinde şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespitinin yapılması talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; aynı birlikte askerlik vazifesini yaptığını belirten yine Akse Köyü'nden M. oğlu Ş., K. H. oğlu M. ve H. M. oğlu A. 331 senesinde 3. Kolordu 8. Fırka 22. Alay 2. Tabur 3. Bölük 3. Takım 3. Manga'da askerlik vazifesini yaparken F.nin Çanakkale Girte Tepesi'nde⁹⁰ mavzer mermisi ile şehit olduğu beyan ve şهادet etmişlerdir. Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden gelen 14.12.933 tarihli ve 847-51292 numaralı bilgi ile de bahsi geçen birliğin belirtilen tarihte Girte ve

⁸⁷ Yaklaşık 23 yaşında şehit olduğu anlaşılmaktadır.

⁸⁸ Günümüzde Uşak'ın Sivaslı İlçesi'ne bağlı Hacım Köyü'dür.

⁸⁹ Günümüzde Uşak'ın Sivaslı İlçesi'ne bağlı Cinoğlu Köyü'dür.

⁹⁰ Bahsi geçen yer günümüzde Eceabat İlçesi'ne bağlı Alçıtepe Köyü olarak bilinmektedir (Akalin, 2015, s. 1465).

civarındaki muharebelere iştirak ettiği anlaşılmıştır. Ayrıca müddeiye'nin maliyeden şehit maaşı almadığı tespit edilmiştir. Bunların neticesinde Mahkeme, H.M. oğlu A.nın 331 senesinde Çanakkale Gırte Tepesi'nde şehit olduğuna karar vermiştir (UAHM, Esas No: 95, Karar No: 98, 17.03.934).

Akse Köyü'nden Şehit H. karısı Ü.nün Mahkeme'ye verdiği dilekçede; zevci H.nin 3. Kolordu 8. Fırka 22. Alay 2. Tabur 4. Bölük'te seferberlikte 1331 senesinde Çanakkale Kırte'de askerlik vazifesini yaparken şehit olduğu nüfus ve askerlik şubesinden gelecek olan belgelerle ve şahitlerin şahadetleri ile sabit olacağından zevcinin şehit olduğuna Mahkeme'nin karar vermesi talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı muhakeme neticesinde; müddeiye'nin zevci H. oğlu H.nin 1331 senesinde bahsi geçen yerde ve askerî birlikte askerlik vazifesini yaparken Çanakkale Sığındere'de uçaktan atılan bomba ile yaralanıp İstanbul'a tedavi için vapurla sevk edilirken vapurda vefat ettiği zabıtnamede yazılı olduğunu tespit etmiş, ayrıca aynı birlikte vazife yaptıklarını belirten, aynı köyden 302 (M. 1886/1887) doğumlu⁹¹ H. oğlu M. ve 57 yaşındaki H. oğlu M.nin şahadetleri görülmüştür. Bunun yanında müddeiye'nin şehit maaşı almadığı maliyeden gelen cevaptan ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden gelen 7 Kanunusani 934 tarihli ve 898-51372 numaralı belge ile anlaşılmış olduğundan H. oğlu H.nin şehitliğine karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 300, Karar No: 126, 22.03.934).

Samatlar Köyü'nden H. karısı F.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; kocası H.nin 331 senesinde askere sevk edilerek askerlik vazifesini yerine getirirken şehit olduğunun tespit edilmesi talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı muhakeme neticesinde; Şehit H. ile aynı askerî birlikten olduklarını söyleyen aynı köyden 45 yaşında M. oğlu M. ve 53 yaşındaki M. oğlu H.nin şahitliği ile ayrıca nüfus memurluğu, mal müdürlüğü ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden gelen cevaplara binaen, müddeiye'nin kocası H.nin 330 senesinde 3. Kolordu 8. Fırka 2. Alay 2. Tabur 4. Bölük'te piyade askeri olduğu, 331 senesinde Sığındere'de harp ettiği, sonrasında Musul'a giderek 332 senesinde Revandiz'de vuku bulan harpte mavzer mermisi ile yaralanarak şehit olduğuna karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 314, Karar No: 128, 24.03.934).

Akse Köyü'nden Şehit İ. oğlu H.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; pederi İ.nin 3. Kolordu 8. Fırka 22. Alay 2. Tabur 3. Bölük 1. Takım'da askerlik vazifesini yapmakta iken 333 senesi Haziran ayında Revandiz'de gerçekleşen harpte şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespit edilmesi talep edilmiştir. Yapılan muhakeme neticesinde; İ. ile aynı birlikte askerlik yaptıklarını söyleyen Yapağlar Köyü'nden 308'li H. oğlu A. ve aynı köyden kırk altı yaşındaki H. oğlu Ö., dilekçede bahsedilen senede, yerde ve birlikte vazife yaparken Ağustos başında İ.nin top mermisi ile şehit olduğunu gördüklerini belirtmeleri ve bunu destekleyen görüşlerin nüfus memurluğu, askerlik şubesi ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden gelen belgelerde bulunması ile İ.nin şehitliğine karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 406, Karar No: 207, 21.04.934).

Aybey Mahallesi'nden M. karısı C. Hanım'ın Mahkeme'ye verdiği dilekçede; kocası M.nin Harb-i Umumi'de askere sevk edildiği belirtilmiş ve 2. Kolordu 8. Fırka 8. Topçu Alayı 2. Tabur 4. Bölük'te askerlik vazifesini yaparken 331 senesinde Gaze Cephesi'nde top mermisi ile şehit olduğunun Mahkeme tarafından tespit edilmesi talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; kimlikleri zabıtnamede yazılı olan, Şehit M. ile birlikte askerlik yaptıklarını beyan eden, aynı mahalleden yirmi altı yaşında İ. oğlu K. ve 52 yaşında H. oğlu S.nin şahadetleri ile dilekçede belirtilen senenin kış ayında, bahsi geçen yerde, 3. Kolordu'ya bağlı olan birlikte O. oğlu M.nin İngilizlerle savaşırken göğsüne gelen şarapnel parçası ile şehit olduğu anlaşılmış olduğundan C. kocası M.nin şehit olduğuna karar vermiştir (UAHM, Esas No: 302, Karar No: 292, 30.05.934).

Konakardı Mahallesi Sarayaltı Sokağı'ndan M.A. karısı E.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; zevci A. oğlu O.nun seferberlikte askere sevk edildiği belirtilmiş ve 3. Kolordu 8. Fırka 22. Alay 2. Tabur'da askerlik vazifesini yaparken Musul Vilayeti'nin Revandiz Cephesi'nde ağır yaralanarak Revandiz Hastahanesinde tedavi edilirken şehit olması sebebiyle bu durumda olan şehit yakınlarına yapıldığı gibi kendisine de maaş bağlanmasına karar verilmesi talebinde

⁹¹ Davanın karara bağlandığı tarihte 47/48 yaşlarında olduğu, olayın geçtiği tarihte ise 28/29 yaşlarında olduğu anlaşılmaktadır.

bulunmuştur. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; müddeiyenin kocası 1298 (M. 1882/1883) doğumlu O.nun, 21 Eylül 334 (M. 1918) tarihinde Revandiz'de zatılcelp⁹² hastalığından vefat ettiği nüfus memurluğunca verilen cevaptan anlaşılmış olduğundan ve müddeiyenin maaş tahsisi talebini, Millî Müdafaa Vekilliğinin vereceği bir karar olmasından kendi yetkisi haricinde olduğunu belirterek, reddetmiştir (UAHM, Esas No: 438, Karar No: 302, 03.06.934).

Banaz İlçesinin Düzlüce Köyü'nden Şehit A. pederi A.nın Mahkeme'ye verdiği dilekçede; hastalığından dolayı merkez kazaya gelememesi sebebiyle şehit oğlundan kendisine bağlanan maaşı alamadığını belirtmiş, alamadığı maaşların kendisine verilmesini talep etmiştir. Uşak hükûmet tabibinin muayenesi sonucu verilen 28.08.933 tarihli raporda; müddeinin ihtiyar olduğu, sol gözünde görme kusurunun bulunduğu, dizlerinde romatizmanın bulunduğu, damar sertliği rahatsızlığına sahip olduğu ve yatakta yatmak zorunda olacak kadar hasta olduğu belirtilmiştir. Ayrıca köy ihtiyar heyeti tarafından verilen 23.06.931 tarihli ilmühaberde, raporda belirtilenler teyit edilmiş, nüfus memurluğundan konuya ilişkin verilen cevapta müddeinin Şehit A.nın pederi olduğu bildirilmiş ve zabıtnamede belirtilen şahitler de bu konuda şهادette bulunmuşlardır. Bunun üzerine Mahkeme; 926 senesinden 933 senesine kadar biriken maaşları A.nın almasına karar vermiştir (UAHM, Esas No: 688, Karar No: 342, 20.06.934).

Aybey Mahallesi'nden Şehit K. zevcesi Ş.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; kocası K.nin 8. Fırka 22. Alay 1. Tabur 2. Bölük 2. Takım'da askerlik vazifesini yaparken 22 Mayıs 331 (M. 4 Haziran 1915) tarihinde Kirte bağlığında karşı taarruz hücumunda şehit olduğuna Mahkeme tarafından 08.02.934 tarihinde 76 Esas Numarasıyla karar verilmiş olmasından dolayı kendisine Mahkemece maaş tahsis olunmasına karar verilmesi talep edilmiştir. Millî Müdafaa Vekâletini temsilen Mahkeme'de bulunan Dava Vekili H.R. Bey, müddeiyenin maaş tahsisi için doğrudan Millî Müdafaa Vekâletine müracaat etmesi gerektiğini ve bu konuda Mahkeme'nin yetki sahibi olmadığını belirtmiş ve bu sebeple davanın reddi talebinde bulunmuştur. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; müddeiyenin gösterdiği belgeler neticesinde kocası K.nin şehit olduğuna karar verildiğini, konu ile ilgili bir başka davanın görülmesine gerek olmadığını, maaş tahsisi konusunda yetkisinin olmadığını belirtmiştir. Ayrıca konu ile ilgili hukuklarının zarar gördüğünü düşünenlerin Şurayı Devlet Kanunu'nun 19. maddesinin a fıkrası gereğince Devlet Şurası'na müracaat etmeleri gerektiğinden dolayı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 27. maddesi gereği müddeiye Ş.nin talebinin reddine karar vermiştir (UAHM, Esas No: 735, Karar No: 504, 21.10.934).

Karaağaç Mahallesi'nden Şehit A. validesi G.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; oğlu M. oğlu Şehit A.nın 332 senesinde 3. Kolordu 8. Fırka 8. Alay 3. Tabur 1. Bölük'te Topçu Sahrası'nda askerlik vazifesini yerine getirirken Muş Cephesi'nde Kotrik Dağı'nda Ruslar tarafından atılan top mermisi ile şehit olduğuna Mahkeme'nin 495 Esas numarasıyla 18.10.933 tarihinde karar verdiği belirtilmiştir. Müddeiye bu sebeple kendisine maaş bağlanması için Mahkeme'ye bir kere daha müracaatta bulunmuştur. Bunun üzerine Millî Müdafaa Vekâleti adına Mahkeme'ye katılan Dava Vekili H.R. Bey, Mahkeme'nin bu konuda yetkisi olmaması sebebiyle müddeiyenin maaş tahsisi ile ilgili olan makama müracaatta bulunmasını ve bu sebeple davanın reddini talep etmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; Müddeiyenin gösterdiği belgeler neticesinde kocası K.nin şehit olduğuna karar verildiğini, konu ile ilgili bir başka davanın görülmesine gerek olmadığını, maaş tahsisi konusunda yetkisinin olmadığını belirtmiştir. Ayrıca konu ile ilgili hukuklarının zarar gördüğünü düşünenlerin Şurayı Devlet Kanunu'nun 19. maddesinin a fıkrası gereğince Devlet Şurası'na müracaat etmeleri gerektiğinden dolayı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 27. maddesi gereği müddeiye G.nin talebinin reddine karar vermiştir (UAHM, Esas No: 736, Karar No: 507, 21.10.934).

Kureş Köyü'nden93 Şehit O. oğlu M.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; babası M. oğlu Şehit O.nun Harb-i Umumi'de 8. Fırka 22. Alay 2. Tabur 1. Bölük'te askerlik vazifesini yerine getirirken

⁹² Bahsi geçen hastalık zatılcenp hastalığı olup akciğer zarında sıvı birikmesi rahatsızlığıdır (Özlü, 2014, s. 109).

⁹³ Karar Kartonu'nda geçen Kureş isimli köyün isminin Kureyş olduğu tahmin edilmiş olup, günümüzdeki karşılığı Sivaslı İlçesi'ne bağlı Ağaçbeyli Köyü olduğu anlaşılmıştır (Çakır, 2010, s. 27-47).

Musul Vilayeti yakınlarında Zencere Dağı'nda 334 senesinin ilkbaharında Yezitlerle⁹⁴ yapılan savaşta şehit olduğu, aynı askerî birlikte askerlik yapan kişilerin şehadetleri ile ispat edileceğinden, Mahkeme tarafından tespit edilmesi talep edilmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; müddeiye'nin gösterdiği şahitlerden olan aynı köyden elli yaşındaki İ. oğlu H., Şehit O. ile aynı yerde askerlik yaptığını O.nun 6., kendisinin 7. Bölük'te askerlik görevini yaparken bahsi geçen yerde ve zamanda bahsedilen kişilerle savaşırken O.nun kurşunla vurulduğunu ve sonra O.yu ölmüş olarak gördüğünü belirtmiştir. Diğer şahit olan yine aynı köyden 93 (M. 1877) doğumlu A. oğlu M. de aynı doğrultuda beyan vermiştir. Bunun yanında Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden gelen 14.06.934 tarihli ve 211-50381 numaralı belge ile dilekçede belirtilen bilgilerin doğruluğu anlaşılmıştır. Ayrıca nüfus memurluğundan konu ile ilgili verilen cevapta şehidin varislerinin; karısı Z. ve oğlu müddei M. olduğu bildirilmiştir. Maliye'den verilen cevabi yazıda, varislerinin şehitlik için maaş almadıkları tespit edildiğinden Kureş Köyü'nden M. oğlu O.nun şehit olduğuna karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 298, Karar No: 519, 28.10.934).

Aybey Mahallesi'nden G. oğlu K.nin Mahkeme'ye verdiği dilekçede; aslen Gediz'in Gazi Kemal Mahallesi'nden olan pederi G'nin Harb-i Umumi'de Musul Vilayeti'nde 18. Kolordu emrinde Tikrit'te un fabrikasında makinist iken İngilizlerle yapılan muharebede 1333 senesi Eylül sonunda şehit olduğu şahitlerin de şehadetleriyle Mahkeme tarafından tespit edilmesi talep edilmiştir. Yapılan mahkemede; şahit 92 (M. 1876) doğumlu aynı mahalleden M. oğlu İ.; Harb-i Umumi'de 1330 senesinde askere seyyar jandarma olarak katıldığını pek çok yerde görev yaptığını, hem müddeiyi hem de babasını tanıdığını, farklı cephelerde görev yaptıktan sonra Tikrit'e geldiğini, orada G. ile bir araya geldiğini 333'ün nihayetinde İngilizlerle yapılan harpte G.nin şehit olduğunu gördüğünü ancak harbin şiddetinden dolayı G.yi defnedemediklerini ve geri çekildiklerini beyan etmiştir. Diğer şahit olan kırk yaşındaki O. oğlu H., Gediz'in Muhipler Köyü'nden olduğunu, müddeinin babası ile birlikte Tikrit'e sevk olunduklarını, İngilizlerle yapılan savaşta G.nin yerde şehit olarak yattığını gördüğünü ifade etmiştir. Ayrıca Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden gelen 31.05.934 tarihli ve 194-50357 numaralı belge ile iddiadaki bilgiler ve şahitlerin ifadelerindeki bilgiler teyit edilmiştir. Bunun yanında müddeinin şehitlik maaşı almadığı maliyeden gelen cevabi yazıdan anlaşılmış olduğundan K.nin babası G.nin şehit olduğuna karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 80, Karar No: 566, 29.11.934).

Bozkuş Köyü'nden Şehit M. karısı A., Mahkeme'ye verdiği dilekçede; kocasının Harb-i Umumi'de askere sevk olduğunu belirtmiştir. 22. Alay 2. Tabur 1. Bölük'te askerlik vazifesini yerine getirirken Revandiz Cephesi'nde şehit olması sebebiyle, benzeri örneklerde olduğu gibi, kendisine de maaş tahsis edilmesi için 927 senesinde müracaatta bulunmuşsa da neticeyi takip edemediğini ifade etmiştir. Müddeiye A. tarafından belirtilen şahitlerden Akse Köyü'nden 42 yaşındaki H. oğlu H., müddeiye'nin kocası Y. oğlu M. ile birlikte Bandırma'ya sevk edildiklerini orada M.nin, 3. Kolordu 8. Fırka 22. Alay 2. Tabur 1. Bölük 2. Takım'da, kendisinin de 3. Bölük'te görevlendirildiğini Bandırma'da 6 ay kaldıktan sonra Tekirdağ'a sevk edildiklerini, sonrasında sırasıyla Lüleburgaz ve Çanakkale Zığindere'ye gitiklerini ardından Çimentepe'ye gidip üç ay harp ettikten sonra 331 senesinde Kırklareli'ne geçtiklerini orada geçirilen altı ay sonrasında ise İstanbul'a gidilip Haydarpaşa'dan tren ile önce Pozantı'ya ve sonrasında Halep'e, Mardin'e ve Musul'a sevk olunduklarını, bu sırada M.nin de yanında olduğunu belirtmiştir. Buradan da Erbil üzerinden geçerek Revandiz Kasabası'na vardıklarını, 333 senesinde Revandiz'de Ruslarla ve Ermenilerle yapılan muharebede bomba ile M.nin şehit olduğunu ifade etmiştir. Diğer şahit Bozkuş Köyü'nden 39 yaşındaki Ö. oğlu M. ise ifadesinde; 311 doğumlu olan kendisinin, 331 senesinde Bursa'ya sevk edildiğini, 332 senesinde Mudanya'dan Derince'ye geçtiklerini buradan tren ile Pozantı'ya oradan da yaya olarak Adana'ya sonrasında İslahiye'ye kadar yine yaya olarak gittiklerini, İslahiye'den ise tren ile Resûlayn'a gidip oradan Musul yoluyla Erbil'e varıp ardından 22. Alay'ın emrine verildiğini belirtmiştir. Sonrasında müddeiye'nin kocası M. ile aynı alay ve taburda bir araya geldiklerini, kendisinin 5. Bölük'e verildiğini, Erbil'de 1,5 ay kaldıktan sonra Revandiz'e yakın bağlıklarda düşmana taarruz edildiğini, Ruslarla ve Ermeniler ile çarpışırken

⁹⁴ Belgenin aslında "Yezitler" olarak ifade edilse de "Yezidiler"den bahsedildiği anlaşılmaktadır (Turan, 1986, s. 188).

M.nin bomba ile şehit olduğunu gördüğünü ifade etmiştir. Şahitlerden elde edilen bu bilgilerle birlikte Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden gelen 12.07.934 tarihli ve 273-50469 numaralı belge ile bahsi geçen Tabur'un 333 senesinde Revandiz'de harbe iştirak ettiği teyit edilmiş ve Mal Müdürlüğünün 14.10.934 tarihli ve 1695 numaralı cevabından, müddeiye'nin şehitlik maaşı almadığı anlaşılmış olduğundan M.nin şehit olduğuna karar verilmiştir (UAHM, Esas No: 272, Karar No: 635, 29.11.934).

Aybey Mahallesi Sarayaltı Sokağı'ndan İ. oğlu O., Mahkeme'ye verdiği dilekçede; validesinin Mahkeme'ye daha önce müracaatı neticesinde, pederinin 6. Ordu 26. Fırka 59. Alay 3. Tabur 3. Bölük emrinde iken Romanya'da Toprakhisar'da Umumi Harp'te şehit olduğunun, şahitlerin de şehadetleriyle Mahkeme tarafından tespit edildiğini, Mahkeme'den alınan belgenin gerekli işlemin yapılması için askerlik şubesine verilmişse de belgenin her nasılsa kaybolması üzerine Mahkeme'ye konu ile ilgili yeniden müracaatta bulunduğunu belirtmiş ve karar belgesinin bir suretinin nüfusta bulunduğunu öğrendiğini, talebinin ise şehitlik maaşı bağlanması olduğunu ifade etmiştir. Millî Müdafaa Vekâleti davaya müdahil olmuş ve Mahkeme'nin maaş bağlanması konusunda yetkili olmaması sebebiyle davanın reddini talep etmiştir. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde; müddeinin babası İ.nin şehit olduğu, 01.12.929 tarihli 615 numaralı karar ile tespit edilse de maaş bağlanması konusunda yetkili olmamalarından dolayı davanın reddine karar vermiştir (UAHM, Esas No: 877, Karar No: 602, 13.12.934). Burada görüldüğü üzere Aybey Mahallesi'nden, aynı sene neticelenen davalar arasında yer alan Akse Köyü'nden açılan davaların çok sayıda olmasından; hem aynı köylerden çok sayıda şehidin verildiği hem de aynı köyde yer alan şehit yakınlarının dava açma konusunda birbirlerinden etkilendikleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Ayrıca 1934 senesinde neticelenen davalardan tamamının Birinci Cihan Harbi'ndeki çarpışmalarla ilgili olduğu, tespit edilen 16 davanın 10'unda şehitlik kararı verildiği anlaşılmıştır. Tespit edilen şehitlerden; 2'sinin Çanakkale Zığındere'de, 1'inin Çanakkale Kirtetepe'de, 1'inin Van-Bitlis arasındaki Randaviz Kasabası civarında Ruslara ve Ermenilere karşı, 3'ünün Musul-Revandiz'de yine Ruslara ve Ermenilere karşı, 1'inin Filistin Gaze'de⁹⁵ İngilizlere karşı, 1'inin Musul'da Zencere Dağı'nda Yezidilere karşı, 1'inin de Irak'ta Tikrit'te İngilizlere karşı savaşırken şehit oldukları görülmüştür. Kalan 6 davadan 1'inde eşi şehit olan kadının eşinden dolayı maaş alırken muhtar tarafından sehven kayıtlara kocaya vardığı belirtilince kesilen maaşının yeniden tahsis edilmesine karar verildiği, 1'inde hastalığından dolayı çarşıya gidememesi sebebiyle şehit oğlundan bağlanıp da alamadığı maaşların kendisine verilmesine karar verildiği, 1'inde Revandiz'de hastalık sebebiyle ölmesinden dolayı eşinin maaş talebinin reddedildiği, 3'ünde ise Millî Müdafaa Vekâletinin müdahil olduğu ve şehit olmasına rağmen maaş talebinin yetkisizlik sebebiyle reddedildiği görülmüştür.

Sonuç

Türk tarihinde yaklaşık altı yüz yıl varlığını devam ettirmiş Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Harbi'nin ardından varlığını devam ettirememiştir. Osmanlı Devleti'nin ardından Türkiye Devleti kurulmuştur. Yeni devletin varlığı için yaşanan savaşlar zinciri sebebiyle çok sayıda şehit ve gazi verilmesi elbette kaçınılmazdı. Bu çalışmada Mondros Ateşkes Antlaşması sonrası işgale uğrayan Uşak'tan verilen şehitlerin tespiti için, yakınları tarafından UAHM'ye açılan ve 1931, 1933 ve 1934 senelerinde neticelenen 36 dava incelenmiştir. Yaşanan 36 kaybın; 30'unun Birinci Dünya Harbi sırasında, 3'ünün Birinci Balkan Harbi esnasında, 1'inin Millî Mücadele döneminde gerçekleştiği görülmüştür. Sonraki yıllarda yaşanan kayıplardan 1'inin 1928 senesinde hastalanma neticesinde ve 1'inin de 1932 yılında eşkiya ile yapılan çatışma sırasında gerçekleştiği tespit edilmiştir.

⁹⁵ Günümüzde Gazze'de yaşananlar açısından oldukça ilgi çekici bir bilgi olduğu düşünülmektedir.

Davalara konu olan 36 kişiden 16'sının bugünkü Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sınırları dâhilinde mücadele ederken, 16'sının sınırlar haricinde savaşırken şehit oldukları görülmüştür. 2'sinin ise nerede şehit oldukları belirtilmemiştir. En fazla kaybın, 12 şehit ile Çanakkale Muharebeleri sırasında verildiği anlaşılmıştır. Buradaki şehit sayısı, incelenen dönemin toplamdaki şehit sayısının 1/3'ünü oluşturmaktadır. Yalnızca Çanakkale Muharebelerinde Uşak'tan yaklaşık 797 şehit verilmiştir. Harb-i Umumî'de Uşak'tan verilen askerî kayıpların sayısı ise 2.110 kişidir. Çanakkale Cephesi'nde Uşak'tan verilen asker kayıpları değerlendirildiğinde Uşak'ın Birinci Dünya Savaşı'ndaki toplam kayıplarının oranının yaklaşık üçte biri olduğu tespit edilmiştir. Buradan anlaşıldığı üzere Çanakkale Muharebeleri sırasında çok fazla sayıda şehidimiz ve kaybımız olmuştur. Mevcut ülke sınırları dışında şehit düşen 16 Uşaklıdan 10'unun Irak Cephesi'nde, 4'ünün Balkanlar'da ve 2'sinin Filistin'de hayatını kaybettiği tespit edilmiştir. İncelenen dönemdeki şehitlerin neredeyse yarısının bugünkü sınırlarımız haricinde hayatlarını kaybetmeleri bir diğer tespit olmuştur. 2003 senesinde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından işgal edilene kadar Kuzey Irak'ın demografik yapısına bakıldığında bölgede Türklerin nüfusunun fazla olduğu görülmekteydi. Ancak stratejik önem ve yer altı kaynakları açısından bölgedeki Türkiye'nin etkisinin istenmemesi nedeniyle, ABD müdahalesiyle Kuzey Irak'ın demografik yapısının Türklerin aleyhine değiştirildiği tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında, sınırlı bir zaman diliminde gerçekleştirilen inceleme sonucunda, yalnızca Uşak'tan verilen 36 şehitten 10'unun Kuzey Irak'ta şehit düşmesi dikkat çekici bir bulgu olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, günümüzde on binlerce kadın ve çocuğun ağırlıkta olduğu masum sivillerin tüm dünyanın gözleri önünde katledildiği Filistin topraklarında Uşak'tan 2 şehidin bulunması da kayda değer bir husus olarak değerlendirilmektedir. İncelenen 36 davadan, yalnızca 1934 yılının Ekim ayından itibaren sonuçlanan 3 davada dönemin Millî Müdafaa Vekâleti'nin müdahil olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu Vekâlet'in müdahalesinin, ilgili kişiye şehitlik statüsünün verilmesiyle değil, şehitlik statüsü tanınan kişiye maaş bağlanması süreciyle ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Vekâlet, maaş bağlanmasına karar verecek merciin Mahkeme değil Bakanlık olduğu görüşünü savunmaktadır. Müddei olan şehit yakınlarının şehitlik maaşı bağlanması için müracaatı Vekâlet bünyesinde ilgili mercilere yapmalarını talep etmektedir. Halbuki öncesinde görülen benzeri davalarda Mahkeme tarafından şehitlik tespiti yapılmış olanlar için maaş bağlanması kararlarının uygulandığı görülmüştür. Vekâletin müdahil olduğu 3 davanın 3'ünde de Vekâletin talebi doğrultusunda Mahkeme'nin, şehit yakınına maaş bağlanması konusunda yetkisizlik kararı verdiği görülmüştür. Araştırma yapılan dönemde Millî Müdafaa Vekili olan Zekai Apaydın; İstiklal Harbi'nde Fransız ve Ermeni güçlerine karşı gönüllü olarak Adana Cephesi'nde mücadele etmiştir, Millî Mücadele'yi yöneten Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinde Adana Milletvekili olarak görev yapmıştır, Birinci İnönü Muharebesi sonrası yapılan Londra Konferansı'nda Ankara'yı temsil eden delegeler arasında yer almıştır ve Millî Mücadele sonrasında gerçekleşen Lozan Konferansı'nda müşavir olarak bulunmuştur. Bu sebeple, 1934 senesinde Uşak'ta şehitlik sebebiyle maaş bağlanması için açılan davalara Millî Müdafaa Vekâletinin müdahil olmasının sebebi, Apaydın'ın ülkenin kuruluşu aşamasındaki olaylara veya Millî Mücadele'ye önem vermemesi değildir. Uşak'ın, Yunan işgali sırasında yakılması sebebiyle devlet binalarında bulunan kayıtların bir kısmının da yakıldığı görülmektedir. Bu nedenle, şehitlik statüsünün belirlenmesi veya maaş bağlanması amacıyla açılan davalarda gerekli belgelerin temininde yaşanan güçlükler göz önüne alındığında Bakanlığın, yargı mercilerine taşınan davalarda haksız taleplerin önüne geçmeyi amaçladığı sonucuna varılmaktadır. Buna ek olarak, ülkenin ciddi zorlukların ardından kurulup kendi ekonomisini ve siyasi yapısını güçlendirme çabası içinde olduğu süreçte yaşanan sıkıntılar göz önünde bulundurulduğunda, hak etmeyen kişilere yapılan mali yardımların oluşturduğu ek yükün arzu edilmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca, Millî Müdafaa Vekilliğinin 1934 yılının Ekim ayından itibaren müdahil olduğu 6 davanın 3'ünde şehitlik kararının verilmiş olması, Vekâletin şehitlik kararının alınmasını istemediği yönünde bir durumun söz konusu olmadığını göstermektedir. Ayrıca, 1930'lu yıllarda Türkiye'de yaşayan bireylerin içinde bulundukları ekonomik sıkıntılar nedeniyle, mali açıdan bir nebze olsun rahatlama amacıyla bu tür davaları açtıkları değerlendirilmektedir.

Bu makalede kullanılan temel kaynak olan UAHM'nin döneme ait karar kartonlarının daha önce herhangi bir çalışmada ele alınmamış olması, çalışmaya özgünlük kazandıran önemli bir unsur olarak düşünülmektedir. Bu çalışma neticesinde, Türkiye Cumhuriyeti kuruluş tarihinde henüz üzerinde durulmamış ve incelenmemiş çok sayıda ayrıntı olduğu anlaşılmıştır. Bu doğrultuda; Mondros sonrası işgal edilen Anadolu'nun başka şehirlerinde, Birinci Balkan Savaşı'nda, Birinci Dünya Harbi'nde ve İstiklal Harbi'nde kaybedilen vatan evlatları tespit edilebilir. Bu türlü çalışmaların Türk askerî tarihi, Türk siyasal tarihi ve Türk sosyal tarihi konularında önemli katkılar sağlayacağı ön görülmektedir.

Yazar katkı oranları

Çalışmaya 1. Yazar: %100 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar çatışması beyanı

"Uşak'ta şehitlik tespiti davaları (1931-1934)" başlıklı makalemizin herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Acar, T. (2018). Uşak merkez köylerinde yer alan çeşmelerin tipolojisi üzerine bir değerlendirme, *Sanat Tarihi Dergisi*, 27(1), 163-179. <https://doi.org/10.29135/std.357767>
- Ahbab, Y. (2015). Kuzey Makedonya 1912: savaş, katliam ve soykırım, *Turkish Journal of History*, 62, 91-126.
- Akalın, D. (2015). Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale Savaşı, *Belgi Dergisi*, 10, 1461-1466.
- Arıkan, M. (2018). 1926 tarihli Medeni Kanun'un kabulünden sonra çokeşli ailelerde görülen bazı hukukî problemler (Rize örneği), *DTCF Dergisi*, 58(1), 203-231.
- Ayaydın, D. (2024). *Şehitler Birinci Dünya Savaşı'nın ve Millî Mücadele'nin kayıpları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Bilgin, T. ve Kayabaşı, M. (2022). Milli Mücadele kahramanlarından Albay Çolak İbrahim Bey, *Vakanüvis - Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7(Özel Sayı: Dr. Mahmut Kırkpınar'a Armağan), 1633-1687. <https://doi.org/10.24186/vakanuvis.1212535>
- Bilgin, T. ve Yetik, Ü. (2018). II. İnönü Muharebesi sırasında İnegöl ve çevresinde yaşanan Yunan tahribatı, *Tarih Okulu Dergisi*, 37(2), 638-655. <https://doi.org/10.14225/JOH1493>
- Ceylan, M. A. (2012). Gediz havzasında tarihi köprüler ve fonksiyonel özellikleri, *Eastern Geographical Review*, 16(25), s. 103-132.
- Ceylan, M. A. ve Eskikurt, A. (2013). Küfi Çayı Boğazı'nın doğal ve tarihî coğrafyası (Çivril/Denizli), *Marmara Geographical Review*, 3, 123-152.
- Çakır, İ. E. (2010). Uşak Kazası (1676 tarihli avarız defterine göre), *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 28, 27-47. https://doi.org/10.1501/OTAM_00000000554
- Deniz, M. (2016). Kayaagıl Köyünde (Uşak) turizmin etkileri üzerine yerel halkın turizm algısı, *Turkish Studies*, 11(18), 57-78. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9993>
- Gençoğlu, M. ve Akkaya, K. (2019). Uşak şehir merkezinin nüfus yapısı (1831-1842), *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tarih Dergisi*, 2 (2) , s. 6-24.
- Güneşilmez, Ö. F. (2023). Mecelleden Türk Medeni Kanunu'na çok eşlilik tartışmaları, *Atatürk Dergisi*, 12(1), 25-30. <https://doi.org/10.5152/JA.2023.23055>
- Karaköse, H. ve Abdalamed, D. A. (2022). Hicaz demiryolu hedefleri ve finansmanı (1900-1918), *Sosyal Bilimler Dergisi*, 61, 251-262. <https://doi.org/10.29228/SOBIDER.66457>
- Karakuş, S. E. (2023). Türk ordusunda ast kademe komuta ihtiyacı: Küçük zabıtlıktan astsubaylığa, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, "Yeni" Savaşlar ve "Yeni" Ordular Özel Sayısı, 167-190. <https://doi.org/10.17752/guvenlikstrjtj.1394935>

- Karayaman, M. (2016). Uşak Redif Taburu ve yaptığı hizmetler, *Tarih Okulu Dergisi*, 9(28), 426,427. <https://doi.org/10.14225/JOH974>
- Koçer, S. E. (2019). Karahallı'da ahşap tavanlı bir cami: Kavaklı Köyü Cami, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 60, 58-67.
- Köksal, Ü. (2020). Büyük Harp'ten Milli Mücadele'ye basında kadın ve kadınlık tartışmaları, *Journal of History and Future*, 6(4), 1396-1422. <https://doi.org/10.21551/jhf.832630>
- Köstüklü, N. (2006). *Balkan Savaşları'ndan Milli Mücadele'ye "şehitler üzerine yapılacak bilimsel araştırmalarda" metot ve kaynak meselesine dair bazı düşünceler*, Dokuzuncu Askeri Tarih Semineri Bildirileri II, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, 205-219.
- Köstüklü, N. (2009). *Milli Mücadele'de Manisa Uşak Afyonkarahisar Konya hattı*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Köstüklü, N. (2018). Birinci Dünya Savaşı asker zayıflığının tespitinde henüz bilinmeyen önemli bir kaynak: Ahz-ı Asker Kalem Riyasetleri Şifre-i Mevrude Defterleri, *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 13(26), 19-29.
- Köstüklü, N. (2023). *Millî Mücadele'nin yerel tarihi 1918-1923 (Cilt: 2): Denizli-Isparta-Burdur-Antalya-Muğla*. M. Göleç vd. (Ed.), *Millî Mücadele Döneminde Denizli* (ss. 1-78). Türkiye Bilimler Akademisi.
- Malay, T. (2006). Yerel bir tarihi kaynak olarak Diyarbakir Vilayet Gazetesi ve Ermeniler, *Journal of the Faculty of Divinity of Ankara University*, 47(1), 143-158. https://doi.org/10.1501/Ilhfak_0000000047
- Meçik, O., Genç, E. ve Karabacak, M. (2013). Uşak ekonomisi ve yerel dinamiklerin rolü, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 48-69. <https://doi.org/10.12780/UUSBD138>
- Millî Savunma Bakanlığı Arşiv Müdürlüğü Çanakkale Şehitleri Listesi, (2025). <https://canakkalesehitleri.com>
- Nizamoğlu, Y. (2013). Yanya Vilayeti'nin durumuna dair hazırlanan layihalar ve sonuçları, *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 33, 197-228. https://doi.org/10.1501/OTAM_00000000619
- Nizamoğlu, Y. (2014). Çanakkale Savaşları komutanlarından Esat Paşa'nın (Bülkat) Balkan Savaşları sonuna kadar olan hayatı, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 16, 1-34. <https://doi.org/10.17518/caty.49186>
- Onsekiz, D. (2021). Kampüs personelinin konut talebi göstergelerinin belirlenmesi: Uşak Üniversitesi örneği, *Kent Akademisi*, 14(4), 961-974. <https://doi.org/10.35674/kent.982903>
- Özdemir, İ. (2023). *Ziğindere Muharebeleri (28 Haziran- 5 Temmuz 1915)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Özgiray, A. (1997). İzmir'den Uşak'a Yunan harekâtı, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 14(40), 40-48.
- Özlü, Z. (2014). XIX. yüzyıl sonlarında Osmanlı Devleti'nde hazırlanan iki risale: Vebâ-yı bakârî ve zâtülcenb, *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, 12(23), 99-114.
- Sadak, N. (1949). Turkey faces the Soviets", *Foreign Affairs*, 27(3), 449-461. <https://doi.org/10.2307/20030195>
- Sakin, S. (2010). Birinci Dünya Savaşı'nda Irak Cephesi'nde Osmanlı Devleti ile İngiltere arasındaki çarpışmalar (1915), *Gazi Akademik Bakış*, 4(7), 133-152.
- Simav Kaymakamlığı, (2024). <http://simav.gov.tr/koylerimiz>
- Şengül, A. (2014). Çanakkale Savaşlarını anlatan ilk tiyatro eseri: Yirmisekiz kânunuevvel, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 12(16), 115-129. <https://doi.org/10.17518/caty.34361>
- Tavukçu, İ. (2020). İnönü Muharebeleri'nde şehit düşen subaylar, *Atatürk Yolu Dergisi*, 66, 305-330.
- Turan, A. (1986). Yezidiler, *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 1(1), 188-199.
- Tutsak, S. (1995). Millî Mücadelede Uşak, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 10(1), 294.
- Türkmen, Z. (2000). 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Ateşkes Antlaşmasına göre Türk Ordusunun kuruluş ve kadrosuna bir bakış, *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 11, 615-632. https://doi.org/10.1501/OTAM_00000000458
- Uşak'taki köylerin eski isimlerini biliyor musunuz?, (2024). <https://www.usakport.com/usaktaki-koylerin-eski-isimlerini-biliyor-musunuz>

Uşak Asliye Hukuk Mahkemesi karar kartonları ⁹⁶.

⁹⁶ Arşiv kaynaklarının ayrıntılı alıntıları metinde verilmiştir.